

Preu : 20 cèntims - Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció : 2'50 pessetes trimestre

UNA QUESTIO DE JUSTICIA

El cas del Centre de Dependents

Unes quantes associacions de dependents, totes elles de solvència i honorabilitat innegables, s'han dirigit al Govern fent-li observar que «en la labor de normalització i pacificació que realitza destaca, com a nota discordant, la persistència d'una situació anormal contrària a tota mena de dret i justícia. Es tracta del cas del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, agrupació de caràcter particular i voluntari, composta de deu mil associats

idèntic al de l'Ateneu de Madrid, als dels Col·legis d'advocats i als de tantes altres associacions que feien goig als amics de la dictadura, per què el Govern Berenguer no ha resolt aquest plet de justícia?

S'ha dit que el Govern té por que sigui pertorbat l'ordre públic, afirmació inadmissible que serviria, si fos certa, per consagrar tota mena d'injustícies i violències. Tot això no és cert, i si ho fos, ens trobaríem davant del Govern més espaordit i in-

De Dijous — a Dijous

Fa uns dies va sortir a la Gaceta la R. O. modificant el reclutament de l'exèrcit i reduint a dotze mesos el servei en files. La qüestió que ha preocupat, després de la guerra, tants països europeus, aquí s'ha resolt, com ja hi estem acostumats, amb un simple decret, que a penes ha suscitat cap comentari de premsa.

I és que aquesta R. O. només respon a una mida que ja estava presa de fet i que no afecta per res la continuïtat de l'actual política espanyola.

Una reducció del servei, a França o a Bèlgica, representa un esforç per aconseguir en el possible les tendències pacifistes. Però a Espanya, que no té cap desig d'expansió ni cap problema greu de defensa, per tal d'incorporar-se als nous corrents de la política internacional hi cal una mida més renovadora; una reorganització total de l'exèrcit.

Aquest és un problema difícil de tocar aquí on, per ésser liberal, sembla que calgui predicar l'abolició total de l'exèrcit sense compensació de cap mena, i on discutir la seva organització sembla atemptar els fonaments de l'Estat, quan el més natural és que tothom aportí el seu pensament a aquests afers vitals.

La missió de l'exèrcit és evidentment la defensa del territori nacional en bé de tots els seus habitants. És per això que buscar la fórmula perquè l'exèrcit compleixi d'una manera exclusiva, però també total, aquesta missió, amb el mínim d'esforç possibles, és interès de tots.

Si Espanya no té actualment cap imperi colonial a defensar i no ha de temer ni remotament cap agressió exterior, és evident que té un grau suficient de seguretat per tendir a un desarmament racional, sense lesionar en el possible interessos creats.

Recordo ara unes paraules de Salvador de Madariaga, que va ocupar un càrrec important a la secció de desarmament de la Societat d'Nacions, dintre la qual fruïa d'un gran prestigi. «La situació d'Espanya en política internacional — deia — podria ésser immillorable. Per la seva especial situació, podria ésser la capdavantera de la nova croada espiritual a favor de la pau.»

Però a continuació reclamava una profunda reforma de l'exèrcit espanyol. Deia que Espanya havia d'organitzar el seu exèrcit prenent model de l'exèrcit suís. Reformant l'ensenyament militar en el sentit que els primers anys d'acadèmia es cursessin en universitats civils. Donant major importància a l'esquadra i a la defensa de les costes, i reduint en canvi el volum de les guarnicions interiors.

Es evident que una nova organització de l'exèrcit en aquest sentit respondria millor a les actuals necessitats d'Espanya i li donaria més llibertat d'acció si un dia es decidís a ocupar el lloc que pot ocupar en la política internacional.

Només voldríem que es concedís un ample marge per discutir lliurement i serenament aquest afer per part de tots els sectors ciutadans. Estem segurs que molts sectors militars estarien amb nosaltres en judicar la necessitat d'una reforma de l'exèrcit espanyol.

V.

MIRADOR INDISCRET

Qüestions de paternitat

L'ecoïsta d'El Dia Gráfico ha dedicat vora una columna a Maurice Chevalier, el qual ha vingut a Europa, al dir de l'esmentat ecoïsta, afanyós de veure la seva mare malalta.

No cal consignar que tot l'eco, davant aquesta prova d'amor filial del gran fantàstica, treu sentimentalitat pels quatre costats.

Nosaltres trobaríem molt bé la conducta d'En Chevalier i adhuc la literatura barata de l'eco, si no fos que la mare d'En Chevalier morí fa més d'un any. Tota la premsa en parla.

En el mateix eco, i per segona vegada en un altre aparegut als tres dies, s'atribueix a Rostand l'home a la rose, de Bataille.

Escriu En Pich els ecos d'El Dia Gráfico?

Fins ara, les nostres notícies eren que només els esmenava...

Do de llengües

El senyor Bayó, arquitecte de l'Exposició, ha estat de les persones que més bones estones han passat. La seva feina d'acompanyant i cicrone de visitants il·lustres tenia l'avantatge de no ésser molt cansada i, en canvi, de donar prestigi i moltes satisfaccions d'amor propi.

Així, per exemple, quan el príncep d'Udine visità l'Exposició, el magnífic cicrone l'acompanyà pertot, adhuc a la taula. Després del recorregut d'unes quantes instal·lacions, disposant-se a dinar en un restaurant de l'Exposició, el príncep italià va dir, agafant la carta:

—Oggi fa caldo.

El senyor Bayó, poc fort en idiomes, s'apressà a respondre, oficios:

—No se preocupe por ello. Si en vez de caldo prefriere otro plato...

Exit immens

L'exit de La parada de l'amor no es limita pas a atraure gent al local on es projecta des de fa tants mesos. La música de la famosa opereta cinematogràfica la podeu sentir a tot arreu, fins en els llocs més impensats.

Com, sense anar més lluny, a Sitges, que la tocaven en una processó.

A la caça de públic

Entreacte de La rèplica, al teatre Barcelona. Els concurrents, amaratats—han suat de calor i d'angúnia—, surten al carrer a fer comentaris.

—El que no compre—diu En Sagarra en un grup—és per què aquest bon home ha estrenat ara, en ple agost...

—Haurà tingut d'esperar que s'alçés la veda—respon En Duran Reynals.

Sóc En Manel!

A propòsit d'En Bernat i Duran: En Quan el cor parla, primer graó del seu descens com autor teatral, els personatges es refereixen cada dos per tres a un tal Manel que mai no acaba de fer la seva aparició a l'escena.

—En Manel m'ha dit que vindria.

—En Manel t'ho arranjaria.

Si el dia de l'estrena hagués sortit tot d'una En Manel, el Romea s'hauria en-sorrat.

Aquell mateix dia, en acabar-se la representació, un amic nostre va trobar l'actor Alarma.

—I doncs, Alarma, que no t'han donat paper en aquesta obra?

—Ja ho crec; faig un personatge molt important.

—No t'he sabut veure...

—Sóc en Manel!

En Montero, comentarista

En Montero fou dels que més fruïren amb La rèplica.

—Només he vist una sola cosa millor—declarava.

—...?

—La legió d'honor. Els legionaris de la gran guerra cantant La mort de l'escolà abans d'anar-se'n a dormir, és d'una força d'imaginació extraordinària. He fet les revistes per centenars, hi he ficat i he explotat tots els trucs més o menys sentimentals... Però això no se m'hauria acudit encara que m'haguessin condemnat a passar fam.

Després, deia:

—Quin públic de pa de pessic!

I explicà algunes rebentades famoses.

Una d'elles, la de Doña Maria la Brava, a València, val d'ésser contada.

Sortí Doña Maria amb una gran capa, un ample barret semblant als dels picadors de toros i una mena de bàcul. No es sentia al teatre una mosca...

—Por-tu-gal por Doña Inés!—declamà la Guerrero.

En aquell instant, una exclamació des del galliner:

—Che, Sant Roc!

Va baixar el teló.

Han tornat els grecs

Els senyors Esquil, Sòfocles i altres autors de gran dret de l'antiga Grècia són act.

Havien ja campat per Barcelona. El senyor Bernat i Duran els havia trobat allotjament a les planes d'El Noticiero, des d'on atabalaven els lectors:

El cas del Centre de Dependents resumeix tota la política social del Govern.

—Mire usted, Bernat—li comunicà un dia l'aleshores director del coleja al·ludit, senyor Carrasco—; *máteme esos griegos!*

Sòfocles, Eurípides i companys se n'anaren a passeig, amb gran content dels lectors del Ciero.

Però En Carrasco abandonà poc després la direcció del diari, i...

Els grecs han tornat!

Piquiponiana

Martorell havia estat el poble més llerrouxista d'Espanya. Allí el cèlebre Alexandre hi era més cèlebre que el mateix Alexandre el Magne. Homes de molta vàlua s'havien posat al costat del líder de l'anticatalanisme i havien donat força i prestigi a les seves idees. Encara en queden alguns, que van desapareixent a poc a poc.

Un dia un d'aquests, antic amic d'En Pich i Pon, que en aquella època de fervor llerrouxista era molt considerat en la vila on viu En Francesc Pujols, deia a aquest escriptor que era una llàstima que hi hagués tants passos i traspassos de la monarquia a la república i viceversa.

—No en faci cas—li deia En Pujols per consolar-lo—, avui no hi ha idees fixes, tot són idees de piquipon.

Rebentant preus

Ara que es parla tant de la crisi de la indústria tèxtil, és oportú referir-se a un gremi que està fortament vinculat a dita indústria. És un gremi del qual ningú no es recorda tret dels fabricants a l'hora de lliurar llurs mercaderies. Ens referim als enfardadors, representants dels botiguers i magatzemistes de províncies. A Barcelona d'aquesta mena de representants n'hi ha una trentena, amb el seu tant per cent d'intel·lectuals: En Moles, En Cortés Vidal i el proteic Camps Margarit.

En Pla va dir d'aquest que té aires de baríton en època de prosperitat. L'observació és justa. Del seu aire li ve ésser tresorer de l'Ateneu.

Els representants enfardadors són els que coneixen millor, pels fabricants de productes indumentaris, la psicologia dels nostres industrials. El defecte més gros que aquests tenen és que no llegeixen gens o que llegeixen molt poc. D'això potser els ve la manca de recursos oratoris que molts tenen a l'hora de defensar l'article davant d'un comprador. Si és dels que regategen, com un Don Isacio, de Sevilla, el fabricant acaba per dir:

—No puedo bajarle ni un céntimo más; al precio a que se lo doy es cambiar pan con padrenuestros.

Jerarquia

Un dia l'autor de l'estudi crític La Producción Industrial y el Comercio en España, viatjant de comerç, remarcava, entre sorpres i joïes, a En Camps Margarit, com tots els diaris i revistes, d'aquí i de Madrid, coincidiren a parlar encomiàsticament del seu llibre, menys els fabricants de teixits. I En Camps li digué:

—No en faci cas. No hi ha cap fabricant de teixits que no tingui almenys vint mil duros. I aquí la persona que arriba a aquesta quantitat sempre pensa que no li ha d'explicar res ningú que no en tingui el doble.

Un regidor que venia de l'hort

El candidat regionalista per Igualada, senyor Vidal i Guardiola, que deu ésser ara el qui remena les cireres governamentals d'aquell districte, hauria de possibilitar la tornada a l'Ajuntament de l'inefable regidor que fou de la Dictadura senyor Bertran, dit Bertran de l'Hort. Els igualadins estaven amb ell molt divertits.

Aqueix senyor Bertran és l'honorablè ciutadà que, en ésser nomenat regidor, va posar-se barret per tot drap. Com és sabut, a Igualada només es porta barret, els dies de feina, per a anar a algun enterrament o per a donar un tomb per Barcelona. I es clar, a cada moment, al Casino i al carrer, vinga tothom preguntar al de l'Hort:

—Qui s'ha mort?

—Què diuen a la Mata?

Una vegada, un fotògraf volgué col·locar un aparador en una de les vies més centrals. Com que el senyor Bertran era president de la Comissió municipal de Foment, anà a ensenyar-li els plans.

—Veieu? Això és l'aparador i això l'escala.

El senyor Bertran va interrompre:

—No hi farà lleig una escala?

Cercant secretari

Un fabricant simpàtic com el malaguanyat Eduard Calvet, i com aquest afoniat a les presidències, ostenta la d'una entitat de viatjants. Les Juntas directives són compostes a base de gent obedient. I el que més preocupà en certa ocasió l'esmentat president perpetu, era trobar per a secretari una persona adequada.

—El senyor Tal—varen proposar-li—. Regenta, encara que per casualitat, una Algodonera, però gairebé no sap d'escriure.

—Això és el de menys; la qüestió és que a cop de vista no se li noti, i que obeeixi.

Un prec

La vaga de fotogравadors motiva algunes deficiències en aquest número, de les quals els nostres lectors ens sabran excusar.

Firma de l'escriptura de compra de la casa del Centre de Dependents a la Rambla de Santa Mònica (novembre de 1913)

i que, per disposició del Govern dictatorial, fou posada en novembre de 1926 a disposició dels titulats sindicats lliures, desposseint els seus legítims components de la direcció dels destins de l'entitat, en l'actiu de la qual figurava una labor meritoria en diversos ordres de la vida social i un respectable patrimoni propi constituït en vint-i-tres anys d'incessants esforços. L'exposició de la petició elevada al Poder públic subratlla que mentre l'actual Govern ha normalitzat la vida d'altres corporacions pertorbada per la intrusió de la dictadura, per una estranya excepció perdura aquesta iniquitat.

Posteriorment, un grup d'antics socis del Centre de Dependents ha facilitat a la premsa una nota en la qual es fa la història d'aquesta expoliació. El governador d'aquella vergonyosa època, el general Milans del Bosch, va clausurar el Centre i no va autoritzar mai la reunió de cap junta general. Pel novembre de l'any 1926 va publicar-se la R. O. posant el Centre a mans dels sindicats lliures. La junta de R. O. va convocar junta general per al dia 15 de maig de 1927. «Aquella assemblea, com recorda encara tot Barcelona, malgrat que la censura no va permetre a la premsa dir-ne ni una sola paraula, fou dissolta a trets pels pistolers dels sindicats lliures, prèviament apostats en els punts estratègics dels locals del Centre.» (En arribar aquí, el document, publicat pels diaris, conté una afirmació referent als mossos de l'esquadra infinitament més greu que la caricatura humorística referent també als mossos de l'esquadra que ha valgut a MIRADOR un procés per llei de jurisdiccions.) Per a la sessió de segona convocatòria el general Milans del Bosch va disposar que els que no assistissin a la reunió s'entendria que votaven a favor del Consell directiu. I, naturalment, amb els antecedents de la sessió de primera convocatòria, molts socis varen abstenir-se d'anar-hi i la Junta de R. O. va guanyar per 3.000 vots contra 300.

Tal és la història de la desnaturalització d'una obra que era única a Barcelona i que mostràvem amb orgull.

No cal ja parlar de l'actuació profundament educativa i benefactora que el Centre de Dependents ha realitzat durant la seva llarga vida, actuació que anava adquirint cada vegada major amplitud. També és sabut de tothom els grans beneficis socials que el Centre de Dependents ha reportat a una nombrosa classe, per la dignificació de la qual ningú com el Centre no havia fet mai tant. Però el Centre, alhora que duia a terme una obra social, tenia un caràcter profundament català, i a aquesta característica, junt a la de la seva prosperitat, es deu l'expoliació de què fou víctima.

Es un cas per l'estil del de l'Ateneu de Madrid i dels Col·legis d'advocats. Posteriorment a la R. O. posant el Centre de Dependents en altres mans, es poden haver fet a la Rambla de Santa Mònica mil combinacions per donar la impressió que els sindicats lliures són uns rellogats del Centre. Sigui com sigui, totes les reformes d'ordre estatutari i totes les decisions d'ordre econòmic que puguin existir, i els tribunals discutir, són posteriors a la R. O. expoliadora, i, fet i fet, sempre serà la caixa del Centre de Dependents la que pagarà els plats trencats.

Si el cas del Centre de Dependents és

capacitat del món. S'acosta molt més a la realitat la creença que el Govern vol conservar els quadros que sostenien la dictadura i que aguanten el règim, i cal reconèixer que, des d'aquest punt de vista, l'actuació del Govern Berenguer ha tingut moments genials. El Govern no vol llençar cap carta que pugui tenir alguna utilitat per als seus fins. Segurament la seva actitud davant del cas del C. de D. respon al programa governamental sobre política social. I si la passivitat del Govern no té aquest sentit, es pot assegurar que no en té cap.

I és tan greu la consolidació d'aquesta injustícia com que es pugui suposar que l'actitud del Govern en aquest cas resumeix tota la seva política social.

Tornar el Centre de Dependents als seus legítims propietaris és la única solució pacificadora i de sentit comú que pot fer-se.

El Cas del Centre de Dependents no és un afer de tribunals: és una qüestió política, un afer de justícia governamental. La inhibició ha de prestar-se a tota mena d'interpretacions, cap de les quals no pot ésser favorable al Govern.

—Vaja... n'hi ha un feix!...

La política d'En Pujols

Quan En Francesc Pujols va decidir anar a passar l'estiu tot l'any a Martorell, el primer que va fer va ésser fer-se soci de totes les societats de la vila, tant de les republicanes com de les tendències monàrquiques, com de les patronals o obreres, tant de les espanyolistes com de les catalanistes.

—Si no vaig ésser soci de la Unió patriòtica, és perquè només obrien el local les hores de junta i perquè no tenien cafè —ens deia—. El que hi ha—afegia—és que els únics que sabien que jo no n'era, eren els socis, perquè els altres tenien els seus dubtes.

La bondat característica del nostre amic i el seu esperit de conciliació fan que tingui amics a totes les societats, encara que, cosa inevitable, molts li critiquin l'eclecticisme i no vulguin admetre el seu esperit conciliador. Un d'aquests que no volen transgir amb aquesta manera d'ésser, li deia:

—Bé, però vostè, què és? Monàrquic o republicà?

—Jo sóc republicà—va respondre En Pujols—, però vaig i vinc.

Perill dels elogis

Durant la campanya d'En Borràs al Nou, hom representà *El Gran Galeoto*, que va servir per a donar a conèixer al públic un nou galan jove de mèrit, l'Enric Guitart, fill.

El públic s'hi engrescà i l'ovacionava xardorament tots els vespres. Un dels dies el feu parlar. En Borràs s'ajuntà a aquell homenatge improvisat amb un discurs elogiant les condicions artístiques del jove actor. El posà fins als núvols.

L'empresari va creure convenient caldejar l'èxit publicant unes gaselles als diaris en les quals el que havia de ressaltar més era l'èxit del novell actor. Així ho recomanà a l'encarregat de redactar la propaganda oficiosa del teatre.

Sobretot, posseïu-hi molt encens. Don Enric hi està entusiasmat. El vol protegir.

En llegir En Borràs l'endemà els diaris, cuità a fer pujar al seu camerino el redactor de les gaselles publicades i li va dir:

—Jove, faci'm el favor de no escriure més elogis d'aquest noi pels diaris. Es massa jove i li podrien pujar al cap.

Cinema i varietats gregues

Diu:—Ara que fa aquesta calor es podria aprofitar el teatre grec de l'Exposició per a fer-hi cinema a l'aire lliure.

Quins marmarous, quan ho sapigües l'Aurea.

No. També podria treballar-hi. Després dels films, un parell de números de dansa.

Seria cinema i varietés.

Sí, varietés gregues.

Mal negoci

El fill de l'Alarma, que estudiava per metge, va deixar la carrera i es posà immediatament a fer d'actor.

En Vilumara comentava el fet amb el seu pare:

—Es molt ruc el vostre fill, Alarma. Ha deixat la carrera per no haver d'estudiar uns quants anys, i vet aquí que ara ho haurà de fer tota la vida.

Descoberta sensacional

El senyor Bernat i Duran ha omplert tot sol un suplement il·lustrat d'*El Noticiero*. L'ha omplert parlant de l'alçament de la veda i amb fotografies de bèsties que no ha matat mai i de gossos de raça com els que amb tanta afició treu a passejar per la Rambla de Catalunya. Perquè el conegut crític teatral és un formidable aficionat a la caça, tant o més que al teatre.

Ara, com que l'article li sortí curt, l'allargà amb unes consideracions fisiològiques. Afirma que les plantes absorbeixen àcid carbònic i exhalen oxigen. Com que fins ara tots els llibres i tots els fisiòlegs diuen exactament el contrari, serà qüestió de demanar per a l'autor de tan sensacional descobriment, el Premi Nobel de ciències biològiques.

LA TRAGEDIA DE MOSSEN CINTO

El que en diu un testimoni

Cada vegada que algun escriptor, com ara ha fet Manuel Brunet en aquestes mateixes planes, actualitza damunt les planes de la nostra premsa el «cas» Verdaguier, es produeix en el públic una certa emoció que ha d'esvaïr-se, però, de seguida. La gent es demana: Què va passar amb Mossèn Cinto? I ningú no respon. La generació actual, vull dir els homes que van dels vint anys als quaranta, té la sensació que aquest assumpte enclou algun misteri que hi ha molts que no volen i altres que no poden aclarir, i el pitjor del cas és que, com passa sempre en aquestes coses, tothom es llença pel camí de les suposicions que li dicta el seu tarannà.

A qualsevol altre país, aquesta situació ja l'haurien aclarida els biògrafs del poeta. Aquí, en canvi, és evident que són ells, sobretot, els que més han contribuït a crear-la. No tenim—és vergonyós confessar-ho—cap biografia del català que recrea el nostre idioma, cap biografia d'un home que, per la grandesa i el dramatisme de la seva vida, sembla que hauria d'haver temptat més d'una bona ploma. Cap de les tres biografies més en curs pot ésser considerada com a tal. Les dels senyors Güell i Serra i Boldú escamoten la veritable gestació del drama, semblen dictades per algú que vol mantenir costí el que costi l'ortodòxia que regí el «cas» en aquella època. El llibre que sota el pseudònim de «Un catalán» escriu En Turró, tot i ésser el que furga més en les qüestions principals i el que aporta documents de més importància, és escrit amb un abrandament potser massa apologetic i, sobretot, es limita a un període de la vida de Mossèn Cinto.

Mancats, doncs, com estem d'elements de judici, si haguéssim de fer una explicació, el més objectiva possible, del que passà hauríem potser de començar per estranyar-nos, no coneixent sinó les coses que eixiren a la superfície, que de la simple destitució de Mossèn Cinto com almonier del Marqués de Comillas en sobrevinguessin tantes coses i tan greus. El cas és que des d'aquell moment apareix el drama que nosaltres puguem veure. I aquest va venint per parts.

Mossèn Cinto és acusat de practicar exorcismes i de dilapidador, i exiliat a La Gleva. D'allí intenten tancar-lo a l'Asil. Manicomi de Vic. S'escapa a Barcelona i es refugia a casa d'una família castellana —una vídua amb dues filles i un fill— a la qual, en altre temps, ell havia socorregut. Per dues vegades la policia intenta detenir-lo i n'escapa «per un verdader miracle». Aleshores comença la batalla per separar-lo d'aquella família i, negant-s'hi ell, les murmuracions. Li treuen la missa. Escriu els articles *En defensa pròpia*, que acaben de revelar l'afer al públic, i Barcelona es divideix en dos bàndols: els partidaris de Mossèn Cinto i els partidaris dels que s'agrupen a l'entorn del Bisbe Morgades, cap visible, pel seu càrrec, d'allò que Mossèn Cinto en digué «calúnnia i persecució». Mossèn Cinto, que uns quants anys abans havia estat coronat pel propi Bisbe Morgades com «el poeta de Catalunya», queda reduït a la categoria d'indestituit.

Es tracta de boig, de lliure i d'estafat. Està en rebeldia i ha de plorar aquelles «llàgrimes de sang» de què algú li parlà. A la fi, la intervenció dels Agustins de l'Escorial aconsegueix tornar-li la missa. Mossèn Cinto la diu a Betlem, de la qual és beneficiat. Viu quatre anys més, obscur, en una casa del carrer d'Aragó, aguantant-se al costat d'aquella família, i, moribund, lliura la darrera batalla a la Vila Joana, a propòsit del seu testament. El que passà allà dalt sembla que fou molt important. En Turró va ésser testimoni d'alguna cosa i En Pijoan, que li ho havia sentit contar, diu que «allò semblava la batalla del dimoni al Sant Miquel feta de viu en viu amb assistència del pobre agonitzant». Morí l'any 1902.

* * *

Reportem avui una conversa amb una portera, i hem comprovat que tot el que diu és exacte. Per precisar un fet, a vegades val més una portera que un catedràtic.

Potser algú podria contar coses més interessants. Esperant que ho faci recollim aquest testimoni que des del seu lloc modest i sense cap prevenció pogué observar molts fets dels darrers anys de Mossèn Cinto.

* * *

La cosa va anar així. M'estava assegut a la porteria de la casa número 235 del carrer d'Aragó, i la portera, que em coneix de temps, va dir-me:

—Es curiós. Vostè sempre s'asseu al recó de Mossèn Cinto...

—De què diu?

—De Mossèn Cinto. Que no ho sap que Mossèn Cinto va viure molts anys en aquesta casa?

De moment vaig quedar un xic parat. Després vaig recordar que, efectivament, En Turró explica que va llogar un pis al carrer d'Aragó per Mossèn Cinto i «aquella» família...

—Així, doncs, és aquí que...

—Aquí, aquí; és en aquesta escala —al tercer, primera— que Mossèn Cinto passà els darrers anys de la seva vida. És d'aquí que va sortir per anar a la Vila Joana, i morí-hi al cap de tres setmanes.

—Ja sap que en parla de vint-i-vuit anys endarrerat? Se'n recorda, encara, de tot allò?

—Mare de Déu! Com si fos d'ahir. Em sembla que els estic veient a tots.

—A veure, doncs: expliqui'm...

—Quan el meu marit i jo entràrem de porters, ells ja vivien a la casa. Als primers temps, la que tractàrem més, fou *doña Desada*, que era la que duia la casa. Ja sé que d'aquesta senyora se'n ha dit molt mal.

A mi no em vagà de llegir llibres ni vull discutir amb ningú. He de dir-li, però, que *doña Desada* era una persona molt caritativa.

—Com vivien?

—Modestament, però no van comprar mai a fiat ni, que jo sàpia, devien res a ningú. Era prudent, i molt rarament parlava del

«cas» Mossèn Cinto. Quan ho feia, però, donava gust de sentir-la. Parlava molt bé i amb una vehemència extraordinària.

«A l'escala tothom l'apreciava molt. Mai cap veïa va murmurar ni d'ella ni de ningú de casa seva, i pensí que varen viure bastants anys aquí. El veïnat lloava sense reserves el gest d'aquella família que acollí a Mossèn Cinto en moments tan difícils per ell, i que havia passat i passava tants disgustos per defensar-lo.

Un retrat trobat als Encants

—Tenia la missa, aleshores, Mossèn Cinto?

—No. Encara em sembla que els veig el dia que anaren a Madrid per a gestionar-la. El meu marit va baixar el bagul fins al cotxe que els portà a l'estació. *Doña Desada* havia estat malalta i, potser per això, va voler que l'acompanyessin també els seus fills. Hi varen anar tots. Com ja deu saber, *doña Desada* morí d'una pulmonia al cap de poc d'ésser a Madrid. Tornaren, doncs, Mossèn Cinto i els tres fills d'ella, Amparo, Mercedes (aquesta era geperuda) i Manuel. Però *doña Desada* havia aconseguit que li tornessin la missa.

—Així, Mossèn Cinto va encarregar-se dels fills?

—Absolutament. I cregui que no és pas que pogués, pobret! Però ell ho havia promès a *doña Desada* i estava tan agraït a aquesta senyora, que ho complí fins a la mort. Mai no va separar-se'n. Aleshores passaren una temporada molt dolenta. Ells eren molt reservats, però a una portera no se li pot amagar gran cosa. Pensi que gairebé mai no podien pagar puntualment el rebut del mes. Encara em sembla sentir Mossèn Cinto quan deia: «Així que pugui ja els hi donaré, sap? No es cansi a pujar, no. D'aquí uns quants dies jo mateix els hi baixaré.» Jo sabia perfectament la situació en què es trobaven perquè m'ho explicava la dona que els feia les feines. Era una dona de Sans que els servia com de minyona, però no dormia a la casa. Quantes vegades, en passar per la porteria, em deia: «Sap on vaig ara? A Betlem a buscar les dues pessetes de la missa a Mossèn Cinto, per anar a plaça!»

—I la senyoreta Amparo, què tal era?

—Es la que vaig tractar més. Era una noia molt quieta. No tan llesta, potser, com la seva mare, però igualment bona. Preciament es va casar aquí. Feien la casa del costat, i l'Amadeu, que era el *llister*, va adonar-se d'una senyoreta que sortia a la tribuna, i li començà a fer senyals.

«Del carrer a un tercer pis—que resulta quart—no es pot ésser gaire expressiu. Però com que la casa anava pujant, cada vegada s'acostaven una mica més, fins que en arribar a nivell sembla que varen entendre's i va ésser qüestió de baixar al carrer i anar cap a l'altar. Quina alegria tenia Mossèn Cinto!

«Li vaig sentir dir moltes vegades que era el dia més feliç de la seva vida.

—I de Mossèn Cinto, no en recorda res?

—Ja ho crec! Quan baixava l'escala, el meu fill ja hi corria demanant-li una estampa. Pensi que si no en duia cap, tornava a dalt a buscar-n'hi una. Jo m'hi enfadava més! De vegades el nen, no sé per què, li demanava un anell. Ell, aleshores, li ensenyava les mans i deia: «No en porto cap d'anell, veus? Això quan sigui bisbe.» No li agradava parlar del seu «cas», i una vegada que el meu marit va fer una al·lusió als seus enemics, va contestar-li: «Enemics? No en tinc cap, jo, d'enemic. Com vol que tingui enemics si no faig cap mal a ningú?» Una altra vegada, algú va alludir els disgustos que li causava viure amb aquella família. Recordo que va dir, tranquil: «Que diguin el que vulguin. Ningú no m'apartarà del meu deure.» Moltes vegades ens havia dit: «Si alguna nit s'hagués de combregar algú, no deixin pas d'avisar-me. No mirin que dormi, sigui l'hora que sigui, cridin-me. No sé pensin pas que estigui delicat, no. Sóc molt fort, jo.» Sí que ho era, pobre home! Quantes vegades he pensat que si no n'hagués passades tantes encara viuria a l'escala!

—L'Amadeu Guri passà a viure amb ells, veritat? Quins tractes tenia amb Mossèn Cinto?

—Els de tota la família. Ja en vida de *doña Desada* Mossèn Cinto en aquella casa fou sempre el *Padre*, i tractat amb veneració. Ell els estimava, com li diré?, com a fills, però amb més respecte. D'aquella gent només podia murmurar-ne qui no els coneixes. Primer digueren de *doña Desada*, després de la senyoreta Amparo. Ni de casada callaren les males llingües. Així que

quedava a l'escala un pis per llogar, compareixien per la porteria una corrua de ximples! Demanaven per veure el pis, sap?, i aprofitant la primera avinentesa favorable em feien: «Oï que Mossèn Cinto viu en aquesta escala?» «Sí, senyora.» «Veritat que viu amb uns dones?» Jo les tirava escales avall. D'altres feien preguntes per l'estil i exclamaven: «Ai, Senyor! Tan bé que podria estar aquest home! Senyor, Senyor, quin mal cap! No li faltaria res, i haver de passar tanta misèria!»

—Rebia moltes visites, Mossèn Cinto?

—No gaires. Quan vingué gent fou quan caigué malalt. Jo em penso que va desfilair mig Barcelona per aquesta porteria. Recollim dues vegades al dia els plects de paper plens de firmes. Els posàvem en aquesta tauleta i allà dins encara guardo l'ou de fusta que hi posàvem al damunt. L'Amadeu me'l va regalar com a record. Per cert que un vespre—miri si és veritat que Mossèn Cinto tenia enemics—, mentre estàvem sopant, va entrar una colla de joves. Feren un grup davant de la tauleta, i nosaltres, pensant que anaven a firmar, no ens vàrem alçar de taula. De sobte, però, arrencaren a córrer cap el carrer, i en sortir nosaltres ens adonàrem que ens havien robat els plects de firmes. El conflicte va ésser pel pobre Amadeu, que no sé com ho pogué amagar a Mossèn Cinto, ja que cada dia les hi ensenyava, i a vegades fins li llegia els noms. Una altra cosa que calgué callar a Mossèn Cinto fou la mort del Dr. Robert. Justament morí sobtadament en un banquet al cap de poques hores d'haver visitat a Mossèn Cinto, a casa del qual pujava cada dia. Jo el vaig veure sortir al vespre, i quan l'endemà vaig llegir la seva mort no m'ho podia acabar de cap manera. Mossèn Cinto, acostumat a la visita diària del seu bon amic, preguntava: «No us estranya que no vingui el Dr. Robert?»

—S'ha dit, també, que Mossèn Cinto dormia en la cambra més dolenta de la casa...

—Dormia en la de darrera—vostè ja la coneix—, que no és gens petita, i l'havia escollida ell mateix perquè és la que té pas al saló, on ell tenia els llibres i escrivia.

—El va veure sortir, vostè, cap a la Vila Joana?

—Ja ho crec! Varen baixar-lo assegut en una cadira de braços. Estava molt aixafat. En passar per davant de la porteria encara va tenir esma de girar-se un xic i dir: «Adéu-siau!» Recordo exactament que jo vaig dir-li: «Passi-ho bé, Mossèn Cinto! A veure si es posa ben bon, i que ell va contestar: «Si Déu ho vol! Si Déu ho vol!» Tota la família va marxar amb ell, perquè recordo que al cap de pocs dies nosaltres haguérem de tragar cap el pis molts paquets d'obres que portaren d'una impremta.

—No el varen veure més?

—Sí. Al cap de pocs dies que era fora, una tarda va presentar-se l'Amadeu tot alterat. Va dir que els primers dies allà dalt tot havia anat molt bé, però que després havien començat de venir gent que procedien com si fossin els amos de Mossèn Cinto i que a ells no els tenien cap consideració. Que tenia per Mossèn Cinto. «Com que jo he de sortir sovint a comprar alguna cosa, us agrairia—va dir al meu marit—que hi pugéssiu vós i féssiu un xic de costat a l'Amparo.» El meu marit hi va anar. I el dia de Corpus, que si mal no recordo s'escaigüé dos dies abans de morir Mossèn Cinto, hi vaig pujar jo amb el nen. Varem dinar a la galeria, i Mossèn Cinto, assegut en una cadira de braços, només va pendre una mica de caldo. Cap a les quatre varen pujar els metges, i cregui que el deixaren ben marejat. «A veure, Mossèn Cinto, tombi's.» «A veure, Mossèn Cinto, aquí...» Ell deixava fer amb paciència, però després quedava capolat.

—No el va veure més, vostè?

—Viu, no. El meu marit sí que encara el va veure. L'endemà o l'endemà passat plougé a bots i a barrals, i el meu marit tarà molt més que de costum a arribar a casa. Era molt tard del vespre i encara no havia vingut. Quan ja estava mig morta d'ansia i ja em temia que allà dalt hagués passat alguna desgràcia, arribà tot amarat i m'explicà això: que a darrera hora, Mossèn Cinto havia fet escriure una carta al Josep —el meu marit també se'n deia, però aquest Josep era l'assistent d'un capellà de Lleida que es deia Mossèn Rufes; feia d'infermer de Mossèn Cinto—i que un cop firmada havia cridat també el meu marit i els havia dit a tots dos que la portessin de seguida a l'alcalde de Barcelona. «Sobretot—digué—que no us la prenguin; si no,estic perdut.» Ja li he dit que ells estaven segrestats a la Vila. El meu marit i l'En Josep es posaren unes bates, es posaren unes ampolles a les butxaques i travessaren la guàrdia—perquè hi havia guàrdia—dient que anaven a buscar medicines. Un cop foren a la dreuera de Vallvidrera, llençaren les ampolles i amb la bata embolicada al cap per guardar-lo de la pluja, baixaren cap a Barcelona. El meu marit no anà a casa l'alcalde de por que jo passés massa ansia si arribava massa tard. Hi anà el Josep tot sol. L'alcalde Amat i algun altre senyor, acompanyats de gent armada, pujaren cap a Vallvidrera al cap de poca estona. Feia, com li he dit, una nit molt dolenta. En arribar a la porta de la Vila—això ens ho explicà després En Josep—no el volien deixar entrar, ni després d'haver-se donat a conèixer. Ell amenaçà amb encendre-ho tot. A la fi, obriren. Mossèn Cinto els rebé amb alegria, i va fer un segon testament, el veritable, amb tots els coneixements, anul·lant el que li havien fet per uns senyors. Al cap de poques hores va morir. Abans, però, tingué una escena amb la seva germana, que li cridava: «Cinto, et condemnaràs!» Ell contestava: «Calla, maca, calla! Procura per tu.»

—I després?

—Tornaren, naturalment, l'Amadeu i l'Amparo i els seus germans, però no varen viure gaire temps més a l'escala. El que va passar no ho sé. Recordo, només, que en anar-se'n, l'Amadeu va dir-me: «Marxem d'aquí, perquè si no acabarien per robar-nos fins els claus de les parets...»

JOAN ALAVEDRA

L'APERITIU

Resurreccions lamentables. — L'altre dia uns amabilíssims joves de l'Aliança del Poble Nou em varen venir a invitar perquè presidís uns Jocs Florals. Jo els vaig contestar que era enemic acèrrim dels Jocs Florals, però com que tinc una debilitat escandalosa per les paradoxes, no tenia cap inconvenient d'acceptar la invitació, reservant-me la llibertat de tractar el tema a la meua manera.

Per què sóc enemic dels Jocs Florals? Pels mateixos motius que en són la majoria de les persones. Per llur anacronisme, per llur innocència vergonyant, per llur ineficiència. Això mirant-nos les coses seriosament; ara, si hem de tirar per la banda pintoresca, sóc enemic dels Jocs Florals perquè la majoria de les festes d'aquesta mena a les quals he assistit, m'han semblat una gran llauana patriarcal engomada i sòrdida, plena de mosques i d'avorriments estovats, depriment pels pobres poetes i sobretot pel públic.

Es clar que és una de les coses més grotesques i més insensates condemnar en bloc una institució, un fet, o el que sigui. Seria ridícul dir: «Els Jocs Florals han estat, són i seran una cosa pèssima.» Tot, fins als Jocs Florals, té la seva punta fructífera.

Algú em dirà que els Jocs Florals, en els pobles del nostre país, han fet una mica el paper dels Jocs Florals metropolitans: encendre caliu, crear ambient, desvetllar consciències. Han servit fins i tot a «tinglados» electorals, a rancúnies arvenques, a delicats amors i a particulars gelosies.

Aquesta famosa institució ha passat per diverses èpoques. La més truculenta és la dels objectes artístics. Podríem dir que és l'època de la tartana i de les primeres erupcions patriòtiques. Aleshores els poetes que anaven als Jocs Florals tenien set de glòria i de faciècia. D'aquests temps és contea coses d'un pitarrisme ensucrat, d'un humor sagristanesc i imbècil. També es contea coses plenes de suc i bruc.

Es el moment en què els poetes s'enamoren de totes les reines rupestres, que ensaronen els rectors apagant llums impossibles, que es mengen tota una litúrgia de cansalades vestits amb redingotes de prestidigitació, que es passen una nit perfumada de plomes de gallina en una goltja esbatanada, dintre d'un llet de monja amb la capçalera guarnida de forques d'all. Que sotreguen els agraes prostíbuls de les poblacionetes entimentades, amb unes corbates de color de pansa, i amb una luxúria manlleuada i retòrica, que suquen borregos al vi ranci de tot arreu, que s'endormisquen entreuixant sota la vela d'una tartana, tenint enganxades al nas totes les estrelles de la nit, i el primer terme mòbil de les orelles d'una mula i quatre picarolles hipòcrites que estraïen la cançó dels grills i la cançó de les aigües reliscant per l'herba. D'aquesta època del barret de copa embolicat amb un mocador i del propietari rural indigestat de lirisme us en podria contar coses perfectes el poeta Josep Carner, que té molta memòria.

Després va venir l'època famosa dels premis en metàl·lic. Era aquell temps en què cada setmana es publicaven tres llibres de versos, i el verb de Catalunya s'havia tornat desesperadament poètic. Aleshores els Jocs Florals es varen multiplicar, i els pobles es contrapunaven per veure qui oferia més pessetes per les carteres generalment exhaustes dels nostres grans lírics. Esser diputat per un districte, en aquella època, comportava una despesa de tres o quatre mil pessetes lèstades a trenta o quaranta Jocs Florals. Va ésser un moment escandalós, brillant i únic. En els envellats, en els casinets, en els teatres, van ésser recitades per primera volta les poesies més rutilants de Josep Carner, de Bofill i Mates, de López-Picó, de Carles Riba, de Joaquim Folguera, de Mossèn Riber, de tots els Mossens poetes, de Ventura Gassol, de Clementina Arderiu, de Millàs-Raurell, de Trinitat Catasús, de Marià Manent, del que firma aquestes ratlles, i tants i tants més, que si els tingués de posar tots se'm menjarien la columna.

Allò va ésser tan miserablement poètic, que tots nosaltres ens en vàrem donant vergonya, i abans que vinguéss el directori, es pot dir que la plaga dels Jocs Florals havia minvat d'una manera considerable.

Aquell moment, però, va esperonar les plomes, i moltes poesies de les millors de la nostra lírica actual, no s'haurien escrit sense les promeses metàl·liques d'uns terrassans que volien passar la mà per l'espallat dels poetes d'una manera familiar.

Jo recordo que aquestes disbauxes varen coincidir amb els dies de la meua primera joventut, i vaig seguir com tots, i no em puc queixar dels èxits que vaig tenir. Aleshores vint duros ens feien rodar el sistema planetari pel volt del mas, i després podíem fer un sopar a l'antiga Maison Dorée per cinc pessetes, un sopar que avui dia només se'l pot permetre el rei dels Caníbals, i encara parlàvem de coses sublimes fins que sortia el sol.

Després de tot això han passat moltes coses al nostre país, i la paraula Jocs Florals ha agafat un so pejoratiu i funest. Després de sis anys de vergonya, he vist, i confesso que m'ha esverat una mica, la resurrecció dels Jocs Florals estiuencs. A Manresa ja se n'han fet de catòlics i de prcfans. Que es recordi que vivim un moment anti-poètic. A Catalunya actualment som pequisims els que encara fem versos. Que es recordi que l'experiència dels Jocs Florals ja s'ha fet, i ara cal inventar coses més noves, més positives, més directes. Avui dia la poesia catalana no pot guanyar res, absolutament res, amb aquests Jocs Florals d'aquí i d'allà, que són un número més de la festa major. Recordem que ja hem fet les coses massa de per riure, massa a la tumbum, i després vénen els plors. Avui dia hem d'evitar fer les coses de per riure, fins la poesia, senyors, fins la poesia.

Em sabia molt greu que es repetís aquelles barbes líriques, en els envellats de calefacció imponent, en les quals de vint a trenta poetes meitat americanes, meitat soñates, feien una representació nefasta i verídica dels Jocs Florals de Canprosa. Allò que va encrutar En Rossinyol i que en un moment va semblar una blasfèmia, i després les persones sensates s'han adonat que havia fet curt i havia pecat per excessiva sentimental.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director

Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions
canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Contribució industrial territorial, utilitats

Expedients de protecció de l'Estat

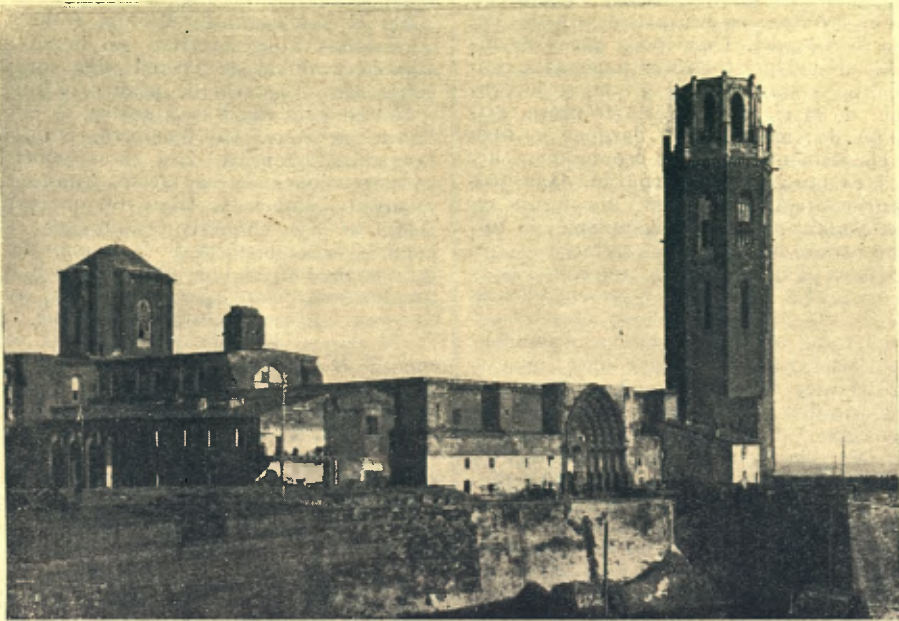
Representant especial a MADRID

RESTITUCIÓ NECESSÀRIA

La Seu de Lleida

L'èxit de l'Exposició de Barcelona i les idees de concòrdia van oferir una ocasió nova per a demanar a l'Estat la cessió del castell de Montjuïc. L'argument vergonyant de la campanya a favor de la cessió del castell a Barcelona sollicita una compensació per a la ciutat que ha fet un esforç tan gran per urbanitzar la muntanya sense poder posar el peu al cim. Però l'argument veritat, que no podem exhibir amb tot el luxe de detalls que el cas suggereix, és que la presència d'una fortalesa dalt del Mont-

Durant 223 anys aquest monument ha servit de caserna! I comteu si n'han passat de ministres d'Instrucció pública! Ben mirat, som nosaltres els que hem d'interessar-nos pel nostre patrimoni. Desconec els afers lleidatans, i potser hi ha algun projecte per a la restitució de la catedral a la ciutat. Potser hi ha alguna comissió que s'ocupa activament de l'afer. No sé pas, però, que la restitució sigui un fet, perquè hauria sentit repicar tots els campanars de Catalunya.

La Catedral de Lleida (Foto Arxiu Mas)

juic és un rept a la ciutat de Barcelona. I com que ningú no oblida la significació i la història del castell, el sol fet que es demani la cessió a la ciutat vol dir que tot-hom és partidari de la concòrdia. Sembla que el Govern ho ha entès i ha promès secundar la iniciativa al Parlament, on sembla que han d'anar a parar aquests afers que tan directament afecten la defensa nacional, i per consegüent la nostra existència, encara que no ho sembli.

Però hi ha un cas més greu i més significatiu que el de Montjuïc, i és el de la Seu vella de Lleida, davant la qual han plorat Piferrer, Pi i Margall, Morera i Galià i tots els catalans ben nascuts. Ocupant Montjuïc les tropes de Felip V només van apoderar-se d'un lloc estratègic. A Lleida, l'ocupació de la catedral fou una bufetada als lleidatans i a tots els catalans, una xurriacada a la carn viva i a la més noble manifestació de l'esperit de la ciutat de Lleida. El més important dels nostres monuments de l'art de transició del romànic al gòtic, la més imponent de les nostres catedrals romàniques de la segona època, fou mutilada, els sepulcres esventrats i els ossos dispersats.

El rei Carles III va voler contribuir a esborrar una barbaritat que feia molt poc honor a la seva família i va oferir els seus enginyers militars i una pensió per a la construcció d'una altra catedral. En aquella època de furor contra l'art medieval, la construcció d'una seu neoclàssica va pacificar els lleidatans i va fer oblidar el greuge. La dinastia havia liquidat un afer de consciència, però la militarització de la catedral de Lleida segueix essent el record més eloqüent d'una violència. Situada a l'entrada del territori català per la banda de ponent, vetllada pel seu cimbori i el seu campanar incomparable, la catedral de Lleida és l'anunci d'aquesta «terra de Catalunya poblada de lleialtat», segons frase dita per Pere el Cerimoniós venint d'Aragó. I deu ésser precisament en entrar a Catalunya, venint d'Aragó, quan aquest cloquer que fa d'anunci de la terra catalana té més sentit. Inconscientment, el governador francès, comte d'Aubigny, que va fer ocupar militarment la catedral, va convertir la fàbrica construïda pels arquitectes Pere Ca Coma i Pennafreita en un monument recordatori de les llibertats catalanes. Això succeïa l'any 1707. I des de llavors no ha canviat res. Ben clar ho diu la Seu ocupada militarment! Ben clar ho diu el campanar de Lleida!

Evidentment, s'ha treballat molt perquè la ciutat de Lleida pogués reconquistar el més important dels seus monuments. Però ja fa 223 anys que la Seu serveix de caserna. Em figuro que durant aquests 223 anys tots els lleidatans sensibles senten aquesta qüestió com una espina al cor.

I no obstant sembla que el moment és oportú per intentar alguna cosa, o per donar major impuls a la gestió, si és que es fa alguna cosa positiva. Si el castell de Montjuïc és restituïble, també ho ha d'ésser la catedral de Lleida. Si Montjuïc no té cap valor militar, tot i tractar-se d'un castell construït per fer aquesta feina, tampoc deu tenir-ne cap la Seu de Lleida. I si cal cedir Montjuïc a la ciutat de Barcelona en nom de la concòrdia, amb més motiu cal tornar la seva Seu als lleidatans, perquè és aquest un cas de restitució, molt més evocador que Montjuïc, molt més comprometedor de la causa de la concòrdia.

Vull suposar que als lleidatans els hauran estat fetes mil promeses. El mateix succeïx amb el castell de Montjuïc. Vull creure que es treballa per la restitució de la catedral de Lleida. També es treballa en l'afer de Montjuïc. Hi ha, però, una diferència entre els dos casos, i és que, respecte Montjuïc, el plet sembla guanyat. En el cas de Lleida s'ha fet poca propaganda. Cal fer una campanya metòdica, a favor de la qual tots els lleidatans, blancs i negres, han de procurar interessar tots els catalans. Si cal, les Diputacions han d'aconseguir que ho demanin tots els municipis de Catalunya; seria una prova del nostre sentiment d'unitat. Tampoc seria demanar molt que els bisbes secundessin la petició. Caldria també que tots els partits catalans prometéssin que els seus futurs parlamentaris portaran l'afer a les Corts. Un cop passades les eleccions no seria feina inútil que l'Ajuntament i la Diputació de Lleida es dirigissin a tots els diputats i senadors recaptant el seu concurs. I, entretant, caldria interessar en la qüestió tots els catalans. Seria pràctic editar uns fullets de propaganda amb uns bons gravats.

En la meua modesta opinió, la base de l'afer ha de consistir a obtenir simultàniament la votació de dos projectes de llei: un restituint la catedral i un altre votant un crèdit per a la construcció de la caserna que ha d'allotjar els soldats que ara ocupen la Seu. Cal tenir en compte que el problema de la restitució del castell implicarà sempre el de la construcció d'una caserna nova. Per consegüent cal eliminar l'obstacle, si l'obstacle existeix, i s'ha d'obtenir que no sigui l'Ajuntament de Lleida el que hagi de pagar la construcció de la caserna.

Després vindrà l'afer de la restauració de la Seu, però això serà senzill perquè és un compromís d'honor que afecta tots els catalans.

MANUEL BRUNET

Aquest número ha passat per la censura governativa

Mirant a fora

Laconisme

Calvin Coolidge, l'ex-president dels Estats Units, es consagra definitivament al periodisme. Acaba de fer un contracte amb The New-York Herald comproment-se a escriure-hi diàriament un article de cent cinquanta línies. Els seus primers articles relatius a la política interior del govern de Washington no tingueren un gran èxit en els medis de la premsa. Eren ensopits i no pas sempre clars, però, això sí, sempre eren curts. No en va els seus compatriotes diuen a Coolidge «el gran silenci» i fan córrer anècdotes com aquesta:

Un diumenge, Coolidge anà a sentir un famós predicador. En tornar-ne, la seva dona li preguntà:

—De què ha parlat el predicador en el seu sermó?

—Del pecat—digué Coolidge.

—I què n'ha dit?

—N'era contrari.

Divorcis

El president Hoover s'amoina, diuen els diaris americans, de l'afició creixent dels Estats Units al divorci. Fins ara els matrimonis d'una setmana, o de vint-i-quatre hores i tot, semblaven reservats a les estrelles de Hollywood, però sembla que la moda s'escampa per tots els medis socials.

—Aviat—ha dit Hoover en un àpat a la Casa Blanca—en les cases americanes serà més difícil conservar un marit que una cuinera!

Do de profecia

Una revista d'art i literatura, que nasqué a les trinxeres i prengué el seu títol de l'argot dels poilus, Le Crapouillot, ha publicat ara un número dedicat a la guerra.

Entre moltes altres coses curioses s'hi reproduïxen frases d'un periodista que escriu, quan la revolució russa de 1917, amb una claredat remarcable:

«Si hi ha un moviment a Rússia, és per reclamar la guerra de totes passades.» «Sabem que l'exèrcit rus està proveït de milers de canons i de milions de projectils, sabem que el país aguantava meravellosament i aguantarà indefinidament.» «Aquesta revolució que acaba de produir-se, serà un desastre pels alemanys. Saludem-la.»

El que escrivia això era Jean Herbet, llavors redactor de L'Echo de Paris i actualment ambaixador de França a Moscou. Potser per això saludava per endavant la revolució russa.

Sort

En el mateix número, Roland Dorgelès explica una anècdota d'aquell temps.

Un soldat encarregat d'una missió de confiança—es tractava de tornar a l'apotecari del poble un piano que havia deixat per a una festa del regiment—s'havia fet un tip de beure i va abandonar el piano pel camí. L'endemà el regiment atacava i aquell soldat queia mort. Acabat l'atac, el coronel crida el caporal responsable, que era el mateix Dorgelès, demanant-li el nom d'aquell soldat perquè vol castigar-lo. L'autor de Les croix de bois li fa saber que el culpable ha mort el dia abans.

—Doncs s'ha escapat d'una i bona!—exclama el coronel, furios.

Unanimitat, ensopiment

Mustafà Kemal, president de la República Turca, s'avoreix. Una sola política, un sol partit, unanimitat de vots a la Cambra, un president inamovible del Consell: Ismet Paixà.

Després de l'àpat a honor de Feti Bei, que ha deixat l'ambaixada de Turquia a París per anar a fundar un partit liberal a Ankara, Mustafà Kemal, Ismet Paixà i Feti Bei es passejaven. Kemal no deia res, però semblava aminorat. Ismet Paixà li posà una mà a l'espatlla i li digué:

—Sou feliç, què més podrieu desitjar?

Mustafà Kemal mirà a l'infinit i respongué amb un gest vague:

—Una mica d'oposició.

Pudícia ianguí

Al llac Winona, a Chicago, fa més de vint anys que hi ha una estàtua de la Venus de Milo. Ara, si hem de creure The Observer, una tal Mrs. Starr, ofesa de la mitja nuditat de l'esmentada escultura, ha plantat al voltant del pedestal unes eures perquè creixent arribin a tapar-la.

En una conferència donada no fa gaire a la Sorbona, el comte Keyserling afirmà que els Estats Units havien creat un nou tipus social: el de les «solterones», que fan víctima de tota mena d'imposicions als homes.

Beneficència

Un escriptor alemany, Egon Erwin Kirsch, es passeja pel Tiergarten. Se li acostava un pídolai de l'Exèrcit de Salvació, amb la guadiola a la mà:

—Per les noies caigudes, si us plau!

—Gràcies—respon fredament E. E. Kirsch—ja les afaforeixo particularment...

Orgull oriental

El representant d'una gran fàbrica d'autos francesos, en viatge d'afers per la Xina, ha estat rebut per Txang-Kai-Txec, comandant en cap de les tropes nacionalistes. El francès complimentà el generalíssim xinès pels progressos de l'exèrcit groc.

—Pot posar-se al costat de qualsevol exèrcit europeu—va dir.

Sembla que aquest compliment no fou massa del gust del generalíssim xinès, que va contestar:

—Encara no som tan civilitzats com penseu. En la nostra guerra civil, cap dels dos exèrcits combatents no ha fet servir gasos asfixiants.

Per si de cas...

De lluny estant, aquests dies la premsa catalana, tota encesa en la flamarada de les polèmiques polítiques, dóna la impressió d'un revifament. La probable proximitat d'unes eleccions ha poat del fons mateix de les ideologies les galledes curulles de les teories. Actituds, posicions, pactes i contrapactes són escatits i mesurats amb cura o remenats amb certa grollera impaciència carrabinera.

Però el fet és, a part les diferències de to i de criteri, el d'una unànime coincidència de reconeixement polític. És a dir que l'hora actual, amb tot el seu proplektisme contrapuntat i violent, és, de nou, l'afirmació d'una personalitat col·lectiva que es fixa i assegura per a assolir la seva definitiva expressió eficient.

No haig pas d'entrar en l'anàlisi ni tan sols en el tast de cap de les polèmiques, les incidències de les quals no puc, no obstant, no seguir de casa estant.

No em crec massa capacitat per a intervenir-hi d'una fàisó prudent i profitosa. Però tampoc no crec que em sigui del tot fàcil—i m'ho serà cada vegada menys—no afegir certs esclariments o arriscar-me a dir-hi la meua.

Ara mateix, com sempre que es parla de pactes i aliances electorals i d'actituds condicionades i conjuntes per tal de recórrer que els districtes catalans siguin almenys unànimes en la catalanitat de llur representació, em ve a la memòria una frase sentida fa alguns anys a un pagès de Lleida i que si no passa a la posteritat com la de Cambronne és una veritable injustícia, perquè inclús com aquella podria ben servir per a honorar una desfeta.

Fou en aquells paradisiacs i inefables temps de la Solidaritat. (Aquells temps tingueren una forta repercussió i marcaren una petjada tan profunda, que anys després encara el talent estratègic del senyor Cambó creia que el senyor Dalmacio Iglésies podria servir per a alguna cosa. I fins recordo que per haver-me arriscat a fer entorn del senyor Iglésies una breu eutrapèlia xiroia, el senyor Cambó em féu amonestar fent-me saber que amb una atzagaiada meua havia posat en perill tota la seva política. Atuit pel pes d'aquella enorme responsabilitat, tan sols l'admiració que sentia —i que segueixo sentint per l'alta capacitat del gran polític — em privà de replicar-li que don Dalmacio era, per essència, una cosa totalment sempiternament aliena a la vera política catalana.)

Deia, doncs—i sigui'm perdonada la digressió—, que en els temps preparatoris de

les primeres eleccions de la Solidaritat i trobant-me per terres lleidatanes vaig sentir una frase que vull ara recordar.

Es discutia la disciplina amb què calia obeir la consigna de votar —fossin quines fossin les seves idees—el candidat solidari. Un pagès, alt, escardalenc, que s'afaitava amb destrat, republicà de tota la vida, no estava pas per orgues. Ell votaria el candidat solidari perquè s'esqueia d'ésser republicà; però si el candidat hagués estat carlí, de cap manera no hauria consentit a votar-lo. La discussió s'embranchà, i finalment el nostre home preguntà al seu més entestat contradietor:

—Vós tancarieu un ocell i un gat a una mateixa gàbia?

I, disciplinat solidari, féu l'altre, ràpid:

—Jo, sí.

—Doncs, bé—replicà el republicà—. Vós poseu-hi l'ocell, que jo hi ficaré el gat.

Heus aquí tota una política que en el fons és la que hom pretén practicar arreu, quan d'afers electorals es tracta. Tota la resistència a les aliances i àdhuc tota la tendència als pactes, radiquen en aquesta necessitat de ficar el gat quan els altres ja han tancat l'ocell a la gàbia.

Cal només—i d'aquí vénen les dificultats i les empentes—no errar l'ornitologia ni pendre gat per llebre.

I en certes aliances possibles convé escatir de bell antuvi com són les feres o els gats de què els altres es refien.

Perquè també em plau de fer ara pública una altra frase—i no pas d'un pagès de Lleida—que no fa molts dies m'han dit a Madrid.

Un prohom liberal, d'esquerra, quasi bé republicà, estava molt entusiasmada ara fa unes setmanes. Creia en el triomf dels seus amics i en el seu mateix en una determinada província.

Gairebé diàriament em cantava la força de les idees liberals i esquerranes en aquells districtes, i àdhuc m'honorava, magnànim, perfilant-me el tarannà que assolirien les primeres intervencions parlamentàries.

Però, heus aquí que l'altre dia, l'home estava pansit, arruït, esquitit.

I em sorprené aquell canvi.

—I doncs, que se li ha esmortuït la fe? Quines noves té? Com va el districte?

I l'home, trist, dubtat i descoratjat, em digué amb infinita desolació:

—No sé; no sé... nos han cambiado el gobernador...

RAFAEL MARQUINA

Madrid, agost de 1930.

Avantguardisme

Una revista de Madrid—La Gaceta Literaria—va formular en una enquesta recent, la pregunta: «Què és l'avantguarda?». Realment, és ben curiós que, després de tant temps de fer jugar la paraula avantguardisme als quatre vents, ens trobem a hores d'ara sense una definició precisa. Les respostes palesaven clarament una incertesa extraordinària.

Les denominacions de grup literari han estat fins avui denominacions referides a fets de prelatió temporal. S'ha dit modernisme o futurisme, i aquests mots han inclòs un sentit perfectament inservible en passar uns quants anys. Resulta que el modernisme ja fa molt de temps que ha deixat d'ésser modern; i que el futurisme resulta avui dia un moviment perfectament arriéré. Mentre es cerquen paraules adequades, però, les denominacions coneegudes han de servir per a qualificar coses contradictòries; perden tota vitalitat expressiva i per fi fan crisi.

Ara ha resultat que la paraula avantguardisme no tenia un contingut exacte. Al meu entendre l'avantguardisme té una valor relativa i no serveix per a definir res. Juan de Mena, Carrillo de Sotomayor, Luis de Góngora, el cav. Marino, Llyly, Chateaubriand, han estat, a la seva manera, avantguardistes. Gosariem dir que tot artista de raça és avantguardista—cercador de camins—per definició. Assimilar el concepte d'avantguardisme a alguna escola més o menys rebel és un disbarat.

La salvació del mot avantguarda depèn del seu retorn al seu sentit estricte. Bèllic. Aplicat, per tant, a una manera—transitòria—d'actuar. Mai, a un mode d'ésser.

Efectivament: la incorporació de nous sentiments literaris i artístics té un moment de violència. De topada amb l'ambient exterior. En què cal que l'escola nou-nada es converteixi en una estrella d'agressivitats. Aquest és el moment avantguardista—bèllic—de cada escola. Que més tard intervé fatalment la vida normal de l'esperit col·lectiu.

Així, jo crec que cal parlar no pas d'escoles avantguardistes, sinó de moments avantguardistes, dintre de cada escola.

Hi ha, per exemple, el moviment típic de l'avantguardisme a París; el temps en què L'Esprit Nouveau plantejava en les seves planes la necessitat d'incendiàr el Louvre. Hi ha el moment avantguardista paral·lel a Catalunya—la flamarada de Salvat-Papasseit—; a Madrid—el grup ultraista—; a Itàlia—l'hora de Marinetti.

En general, però, aquests moments no s'allarguen massa. O guanyen absolutament tots els objectius. O són devorats pel conservadorisme ambient. O pacten. En tots tres casos la violència—l'avantguardisme—desapareix.

Quan, però, pot assegurar-se plenament que l'avantguardisme ha deixat pas al camí normal de l'escola nou-nada? És difícil assenyalant un símptoma precís. Un de força orientador és la desaparició de l'antipassatisme. Si hi ha una característica general a gairebé tots els moments avantguardistes, és aquest de l'antipassatisme rabios, amb què les forces joves volen anular l'obra de les velles. I bé: passat el primer escàndol tot això va disminuint, i a l'escola nova no li cal pas atacar la vella per a subsistir.

Resumint: perquè el concepte d'avantguardisme tingui una valor perdurable cal no identificar-lo amb cap escola determinada. Reconèixer-lo com una pura manera d'actuar; com un concepte inaprensible i sense contingut.

Es—diríem—una crisi de creixença.

* * *

I bé. Mentre a tot arreu l'avantguardisme respon a aquest sentit transitori, i les noves escoles han trobat un escalf de comprensió o almenys un lloc considerable al panorama espiritual de llur país, a Catalunya l'avantguardisme no ha deixat d'ésser una mena de rebequeria permanent. Una excepció—en tots sentits—dins l'ambient general.

Persisteix entre nosaltres la mateixa ti-vantor, la mateixa posició bèl·lica de cinc anys ençà. Jo no sé pas què en pensen els meus companys de la «penya» del Colón. Però jo no crec pas en l'avantguardisme com a principi i fi; menys encara com a posició de lluita permanent. Sempre he cregut que l'avantguardisme, malgrat els seus escarafalls, no era més que una introducció a la vida normal. Portant-hi, naturalment, els nous postulats artístics i literaris. Enriquant el patrimoni comú.

Passar-se la vida en lluita permanent; captenir-se en un clos llunyà; fer d'Aristarc i somriure davant les incomprensions; passar per víctima de l'hostilitat general; defugir contactes amb la gent; teoritzar i no construir, portarà l'avantguardisme a un fracàs voltat de silencis. Cal sentir-se apostòlic. Cal, però, també, conèixer l'estratègia.

GUILLERM DIAZ PLAJA

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11 Telèf. 11655

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS

Vda. de Josep Ribas

MOBLES I DECORACIÓ

CASA FUNDADA L'ANY 1850

Consell de Cent, 327 i 329. Telèfon 14657.-BARCELONA

LES LLETRES

POLEMICA LITERARIA

A l'entorn de Verdaguer El P. M. d'Esplugues diu...

Els articles de Manuel Brunet sobre l'assaig que el P. Miquel d'Esplugues dedica a la «tragèdia» de Verdaguer en el darrer volum de l'edició de les Obres Completes del nostre gran líric, han desvetllat, sigui'n permès de dir-ho, una atmosfera d'expectació i de curiositat prou densa per justificar les precisions que segueixen.

Heus ací les declaracions, exposades amb tota fidelitat, que el P. Miquel d'Esplugues ha volgut fer:

—Ha estat una obra exemplar. Resto agraïtíssim al senyor Brunet. L'endemà mateix li vaig escriure amb tons singularment cordials. Ha dit, amb plena independència, tot el que li ha semblat del petit llibre. No li desitjava més alts honors. Ha tractat el seu autor només com a autor. M'ha donat, fins per això, un goig potser més gran del que es pensa.

—Això no vol dir que els punts de vista del senyor Brunet hagin trontollat poc ni gens les posicions essencials del fascicle. Més aviat m'inclinaria a creure que les han enrobustit. Em sembla que poquíssimes vegades ha conseguit de fer blanc. El contingut global del volum i el contingut dels dos articles, en el que ells tenen d'atac, generalment apareixen com dues paral·lels. Tot recreant-me en la seva prosa modèlica, de vegades em feia l'efecte que el senyor Brunet no havia llegit el mateix que impugnavo. Sobretot, que de mi en té un concepte que no el té ningú que m'ha tractat personalment. Allò, per exemple, de veure el món com una clínica! Mare de Déu, Mare de Déu, ni com a caricatura!

ERGOTISME SILLOGÍSTIC

—Ergotisme sillogístic? És la primera vegada que m'ho sento dir. M'inclino a creure que el senyor Brunet es trobaria sol o quasi sol si, entre gent d'Església, és a dir, eminentment sillogística, em cobrava semblant... improprie. Virtut, vici? No és aquest el cas, sinó que poquíssims em consideren del gremi. Tant se val. Esser o no ésser sillogístic no ve d'ací; el que interessa és no ésser sofista. I d'això, és clar, el mateix se'n pot ésser víctima amb caminadors sillogístics—ja ni em recordo de quan vaig llençar-los—que sense aquesta llei de caminadors. I si li digué al senyor Brunet que la víctima en aquest cas potser ha estat ell? Però seria difícil de convenir, i fet i fet no val la pena.

SUBJECTIVISME

—Subjectivisme? Vet ací una altra sorpresa. Precisament és allò que més he detestat en la meua vida. És clar que hom pot ésser, a despit seu, allò que més cordialment detesta; però, em temo que el senyor Brunet ha confós l'intuicionisme amb el subjectivisme. Tanmateix ésser intuïtiu és tot el contrari d'ésser subjectiu. Que tot jo i totes les meves humils produccions, amb qualitats i defectes, són a base d'un temperament intuicionista, ho tinc per una veritat com un temple. Moltíssim més veritat del que ningú es pensa. Proves contundents? No interessarien, no seria lícit de fatigar amb elles els lectors de MIRADOR. I bé; poètic, volia dir això: intuïtiu. La meua posició, diem-ne críticofilosòfica, en aquest punt, és transparentíssimament exposada en les pàgines 19 i 20 i resumida en aquests mots: «Vol dir, senzillament, que, en definitiva, veig les coses d'aquella manera. I, després de sospesar-les molt, les dic a la meua manera, generalment suggestionat per la llum de les coses, més que per les formes de reflectir-la o matissar-la nimiamment.» Això és visió personal, no personalitat, intuicionisme, amb balances d'apotecari, si vol el senyor Brunet; però res de subjectivisme. Alguna cosa deu significar en aquest sentit la coincidència de la crítica, àdhuc del senyor Brunet, en parlar de comprensió o d'esforç notable de comprensió, etc.

LA FOLLIA DE VERDAGUER

—La follia que jo atribueixo a Mossèn Verdaguer és, en les seves essències, la follia sublim del geni. I no gran cosa més. Entesa així la follia no és denigrant—qui pogués ésser boig amb aquesta llei de bogeria!—. Ni és privativa de Mossèn Verdaguer, sinó de tots o la majoria d'homes genials que, en tots els ordres, ha produït el llinatge i són flor seva exquisidíssima. N'haguéssim tingut mitja dotzena cada segle de boigs d'aquest gènere! No fóra tan evident la grisor relativa de la nostra història. No és, d'altra banda, aquesta famosa follia, invenció meua, ni necessitava apuntalar-la amb textos de ningú. En tinc prou amb recolzar-la en una d'aquelles idees—totes per a mi tan cares—que són patrimoni del llinatge; és a dir, els grans mots proverbials: *Nullum magnum ingenium sine mixtura demetiae* diu un de mil·lenari i conegudíssim. Doncs, en substància, i pel que fa a Mossèn Verdaguer, és aquesta la follia que li atribueixo. I que comento diversament, però sempre amb immens respecte i simpatia.

En substància, ei! Perquè és notori que el subconscient de follia, comú a tots els genis, en el nostre gran poeta cap al final de la vida i fos pel que fos, s'exacerbà i ens va donar unes lamentables adjectivacions d'ella, que són la petita, insignificant si voleu, partida diferencial del Verdaguer abans i després de la tragèdia. Com si diguéssim de 37 graus a 38 o 39; els que fan passar un home de l'estat normal a l'estat febril. Això i res més que això dic en el llibre. I això, que sostinc pel meu compte, i sols escadusserament—és a dir, en tant que visió tècnica i novíssima—, em va ocórrer de recolzar en textos del Dr. Voivenel, és lluny d'ésser fantasia meua. Bastant més exacerbada de com jo ho reporto, ho trobarà tot hom en els volums *En defensa pròpia* i *Flors del Calvari*, subtol granític de la follia i dels grans de follia del nostre gran poeta.

LA CASTEDAT

—Em sap greu que el senyor Brunet no hagi tractat aquest tema amb més miraments. Li hauria agraït que hagués sabut estar-se de certes *boutades*. I no pas per mi ni pel meu estament, sinó per Verdaguer, de qui sembla gairebé incondicional. Era impossible de tractar a fons la tragèdia del gran poeta i no remoure també a fons el problema de la castedat sacerdotal. Obligat, doncs, per la naturalesa del cas clínic, vaig parlar-ne, havia de parlar-ne, tan delicadament com sabés.

He dit algun cop parlant del llibre: «El que més em plau d'ell, o el que menys em desplaui, són les moltíssimes coses que no dic i deixo entendre.» Afegir quatre centes pàgines a les cent del volum m'hauria estat facilíssim. El difícil és comprimir. I bé; a cap indret allò ha d'aplicar-se amb més justícia que quan parlo de la castedat.

No tenint per què modificar aquest criteri, em limitaré a fer saber al senyor Brunet que el petit fascicle, no té menys que quatre doctorassos, com quatre evangelistes, que el sostenen. Quatre professors de Teologia, dos d'ells de teologia moral, que el van sospesar mot per mot i el van trobar digne d'anar a córrer aventures per aquests mons de Déu. Ben lluny, segur, de creure-ells i jo mateix—que, justament des del MIRADOR, determinades—i obligades—gosadies del llibre sofrissim una inspecció tan exigent com no l'ha trobada en les duanes de cap altre sector ideàric.

Estic segur que el volum no mereixi dos llargs articles, intel·ligentíssims, com li ha dedicat el senyor Brunet. Hi ha dit coses de les que més poden satisfer les ambicions d'un escriptor; majorment quan aquest escriptor ha tingut la bona fe, o la gosadia, de remoure aquesta massa de Roland avui encara candentíssima.

Infinitament obligat al senyor Brunet, li prometo—a ell, director, i a tots els lectors del setmanari que dirigeix amb tanta competència—que no hauria pas gosat entretenir-los, o ensopir-los, amb aquestes declaracions, si no cregués que, després dels articles, ells podien contribuir poc o molt a aclarir l'ambient de glòria immortal en què és interès de tots veure progressivament nimbada la figura de Verdaguer.

T. G.

LLETRES FRANCESSES

PAUL CLAUDEL : Le soulier de satin

Es sorprenent de constatar la poca expressió que l'esperit barroc ha trobat a França. El XVII segle, que a tot Europa fou estretament d'inquietud, sacsejat per una torbació alhora sensual i espiritual que agità els artistes del barroc, es traduí, al contrari, en el classicisme francès per un equilibri, una estabilitat que contradeien les seves tendències profundes.

A França no hi ha una gran obra barroca, per no examinar sinó el domini literari, comparable als drames de Calderon, de Shakespeare, de Gryphius. La gran deu de passió que havia brotat a través de tota l'Edat mitjana ha rajat placidament dins els canals regulars de l'ordre clàssic.

Conscients d'aquesta llacuna en l'evolució

intel·lectual, comprenent que en la vida d'un poble, com en la d'un individu, l'etapa barroca era un moment necessari, els romànics s'esforçaren a omplir-la dos segles més tard.

Si és veritat que l'esperit barroc és una necessitat, que el pas d'una intel·ligència per certs punts dramàtics vivifica i renova la puixança creadora d'una època, d'una nació, és permès de dir que l'art francès, la literatura francesa, pateixen de no haver travessat aquest bany de foc patètic i profund. És una crisi que li ha mancat, i els talents més autèntics d'avui s'adonen tan bé d'aquesta manca que empaiten en ells mateixos els sediments d'aquest geni barroc que no s'ha pas esvaït.

Cercar en l'obra de Paul Claudel les traces d'aquest barroc latent, és explicar el treball d'un esperit que, en sortir de l'Edat mitjana, ja no troba la continuació lògica de les tendències, dels sentiments i de les voluntats d'aquell temps, i topa, al contrari, amb la construcció artificial on vénen a pansir-se, a esterilitzar-se les més essencials virtuts creadores de la raça. Trobar Racine en comptes de Shakespeare, Girardon en comptes de Rembrandt i del Greco, és percebre tot l'arbitrari de l'època clàssica, el vigor exterior de les disciplines i dels seus rebutjaments que reemplacen l'embranchida instintiva amb la qual, en les altres països, les arts plàstiques, la poesia, el drama, la filosofia, la sociologia cerquen llur forma.

Aquest grau de desenrotllament pel qual no ha passat la creació estètica de la nació i que ha franquejat sense pensar que aquest moment era tan important per a la seva creixença com ho és per a l'individu l'inquiet i fervent de l'adolescència, el poeta i l'artista destitjats de religió se'n van llurs arrels profundes l'hauran de recercar isoladament, acomplir-lo en ells mateixos com s'hauria hagut d'acomplir en l'esdeveniment col·lectiu.

La substància i l'expressió de l'esperit barroc consistint essencialment en el drama, és sota la forma del drama que Paul Claudel intentarà de donar a la seva voluntat barroca el contingut que li convé. Reproductiu en ell mateix l'evolució d'una literatura, d'un art, construeix en *L'annonce faite à Marie* la gran obra d'esperit medieval. *Tête d'or* és un esbós del pas del medieval al barroc, però la influència considerable exercida per l'Àsia sobre el poeta el fa derivar cap a una mena de barroc xinès del qual *Le repos du septième jour* és la manifestació més significativa.

Acomplint un llarg periple a través de l'Àsia, no arribarà al barroc europeu sinó per mitjà d'una obra que és, en la meua opinió, el cim, el coronament i l'expressió total del seu geni més singular. Vull dir *Le soulier de satin*. Què importa aquí la cronologia? La literatura francesa posseeix a l'últim l'obra mestra barroca que li feia falta. El buit que quedava al costat de Calderon, de Shakespeare, és ple. El mateix que un Pierre Puget afirmava una sola vegada en l'art del segle XVII l'esperit barroc, en *Le soulier de satin* es solda l'anell que mancava en la cadena de la nostra evolució literària. Que no es parli d'anacronisme o d'inactuitat: una obra necessària sempre és actual, àdhuc quan ha estat esperada prop de tres segles.

Els principals temes barrocs són desenrotllats en *Le soulier de satin* amb una magnífica riquesa, una puixança d'intuïció i d'introspecció gairebé miraculosa.

Hi ha «la gran emigració de la mar», implícita en el drama barroc del segle XVII i descrita aquí amb la visió vasta de les Armades vogant cap a mons nous. Hi ha aquesta inquietud en la qual fraternitzen Hamlet i Segismundo, i que Claudel tradueix dient: «No hi ha res per a què l'home sigui menys fet que per a la felicitat i de què es cansi tan de pressa.» Hi ha aquell esperit de conquesta que animava els artistes, els soldats, els sants, les enamorades, i que alimenten tots els dissenys, totes

les aspiracions, tots els pensaments, tots els sentiments. Hi ha, sobretot, la necessitat d'absolut, de totalitat, d'infinit que no pot ésser acontentada per la suma de petites alegries i de petites misèries mesurades a la insuficiència de l'home.

Per això tota l'ànima i tot l'art d'una època es realitzen en les quatre jornades del drama de Claudel. Una època que s'assembla a la d'avui per les seves tendències profundes, potser inconscients, i que, en la continuïtat de la creació literària francesa, deixava un lloc buit. Tot al llarg de la seva obra els elements d'aquest aplecament necessari es busquen, s'ordenen. Han trobat llur cohesió, llur unitat, llur forma en aquest *Soulier de satin* la complexa i la fulgurant beutat del qual ens enlluerna.

Restituïr al drama humà, tal com l'esperit barroc s'ha esforçat a representar-lo en totes les seves manifestacions, el seu contingut, el seu moviment; situar al moment del seu paroxisme, del seu clímax, una de les crisis més fecundes que hagi viscut la consciència europea, és això el que ens sembla constituir l'esquelet de *Le soulier de satin*. Dic l'esquelet, perquè tot el que vindrà a vestir aquesta seca arquitectura ajudarà a condicionar l'estructura d'aquests destins. Destins o cruïlles, en camí de termes inconeguts, troballes d'essers, topades de passions, lligams nuats aquí baix per reflectir-se en una simètrica unió sobre un altre pla, angouxa de la insuficiència, apètit de tot el que enganya la fam i la set de l'ànima, però no podent sadollar-les excita una fam més gran, una set més ardent, tots aquests destins que semblen paral·lels es reuneixen en certs punts, atrets per una polaritat espiritual invisible. I aquests destins dibuixen les amplex volutes, els arabescs complicats pels quals l'esperit barroc expressa la singularitat del seu esforç. Les formes estètiques no obeeixen pas al caprici ni a l'arbitrari, sinó al manament de llur contingut intel·lectual. La columna retorça que és l'eix del drama barroc, de *La vida és sueño* tant com del *Hamlet*, és la traducció funcionalment adequada del patètic de les situacions i dels personatges. Així mateix les draperies de *Le soulier de satin*, el gronxament de la mar i dels vents, i aquesta finestra manuelina oberta sobre l'espai dels oceans amb, al fons, la imatge enorme d'un món inconegut.

D'aquesta embranzida de descobriment que és el ressort principal de tota l'època, de tot l'esperit barroc, i que arrossega igualment el navegant i l'artista, Paul Claudel en destaca els dos aspectes bessons. Caravelles vogant cap a Amèrica, Anglaterra o Mogador, d'una banda, i de l'altra Sant Jaume que diu: «Els benaurats i els sàciats no em pertoqueu. És el dolor el qui fa en el món aquest gran forat a través del qual està plantat el meu semàfor.» Dolor de no atènyer i dolor d'haver atès, presentiment que totes les coses tenen una rèplica més lluminosa i més pura en una altra banda. «Quan la terra només serveix per separar-nos, és al cel que retrobareu les vostres arrels.»

En el personatge de Don Rodrigo, Claudel ha compost el tipus més perfecte de l'heroi barroc, empès per la complexitat d'un desig incapaç de satisfer-se. En ell la severitat de l'ànima s'associa a la fuga dels instints, i oposa en una lluita perpètua l'anàlisi i els impulsos. Les ànimes que el poeta ens descriu posseeixen aquesta dualitat dolorosa torturada igualment per la joia i per l'angoixa d'infantar un destí. La metrada de sentir-se inadequats al que llurs aspiracions exigeixen d'ells embriaga i rosegua aquests personatges. «Jo sola puc forni-li una insuficiència a la mida del seu desig.» És amb llampes semblants, amb aquestes foradades que fan comunicar dos mons, com en *L'enterrament del conte d'Orgaz*, que Claudel ateny el sentit trasbalsador del drama humà.

Tot seria a comentar en aquesta obra extraordinària en què cada paraula obre una pista nova. Tot hi és de la més alta i de la més preciosa qualitat. De la profunditat mística a la joiosa bufonaria, el geni de Claudel recorre tot el domini dels coneixements, dels sentiments, de les possibilitats de l'esperit i de l'ànima. Les obscuritats i tot de certes escenes no són sinó núvols travessats per llampes que, sovint, il·luminen vastos abismes. La prodigiosa abundància de les imatges i de les suggestions, la fuga, l'exuberància, la puulació que agiten un univers innumerable, obeeixen a un ordre interior, a una voluntat de llum, i hom contempla, estupefacte, la marxa d'aquests fenòmens discordants envers un punt en què llur caos troba la seva forma, el seu dibuix.

Hom reconeix en la composició general del drama aquesta construcció en espiral que apareix en transparència, en esquema gairebé, en les obres del gran pintor barroc, Tintoretto. Perquè és una voluntat semblant la que comanda aquí i la que disposa, en definitiva, dels mateixos mitjans. L'accent mateix d'aquesta poesia, la seva resplendor, la seva densitat, la seva puixança visionària, aquest sentit profund de la naturalesa associat a la presència constant del sobrenatural, realitzen en llur totalitat totes les recerques i totes les aspiracions de Paul Claudel. Aquesta obra immensa i multiforme, que no refusa ni l'exageració ni el bigarrat, és, amb tot, l'obra d'art més harmoniosa que es pugui imaginar. Però l'harmonia n'és tota interior i condiciona sempre des de dintre el moviment de les formes. La virtuositat de l'imaginatiu i del poeta és disciplina al disseny comandat pel pla de l'ànima; el tràgic i el còmic no són sinó els dos efectes, llum i ombra, del llampec.

Perquè és un gran moment en la història de l'ànima i de la societat el que es retalla aquí amb una riquesa espiritual i una virtut lírica igualment admirables totes dues. Ja he senyalat el valor del «pont» en l'espai de l'obra asiàtica de Paul Claudel. Voldria ara subratllar l'extraordinària construcció d'aquest pont en el temps que basteix *Le soulier de satin*.

MARCEL BRION

Per una literatura catalana

V

El «cas» Delteil

En parlar de Delteil molts dubtes es presenten al meu esperit. És necessari d'exaltar a casa nostra una obra que ve a ésser, una mena de sistematització apoteòsica dels nostres defectes racials?

En el panorama intel·lectual francès, fet de matisos i de severitat, un home de la verborrea exaltada de Delteil juga un paper refrigerant i laxatiu de primer ordre.

Delteil, com Pla a casa nostra, és el «bandarra nacional». Un bandarra, però, d'envergadura històrica. Les seves obres més característiques són, en efecte, *Jeanne d'Arc*, *Lafayette*, *Napoléon*. Hom diu que prepara *Adam et Ève*. Aquests personatges severs, capítols de la història de la humanitat, adquireixen, sota el buf irònic de Delteil, un anecdotisme picant que no treu res, de tota manera, al seu majestuós patetisme.

—I doncs, Delteil, què prepareu actualment?—li demanà un escriptor catòlic.

—Una vida de Sant.

—I de quin Sant, Delteil, de quin Sant?

—Sant... Don Juan!

Els senyors savis de l'Acadèmia Francesa, quan els parlen de Delteil, es tornen vermells com si es tractés de «la» vergonya de la família...

No és aquest l'aspecte de Delteil que m'interessa posar en evidència. En un quadro reduïtíssim, proporcionat als meus pobres mitjans d'informació, em proposo introduir en la mentalitat del nostre poble un element que jo anomeno de «malhumor».

No tinc cap precedent de família que justifiqui en mi una actitud d'esgarriac-cries; però, al meu entendre, no hi ha res més fèrtil que aquestes sobtades alteracions de l'alegria d'un poble. El malhumor suposa un replegament de l'ésser en ell mateix, amb l'inventari de les valors morals que això representa.

El malhumor en si (com diria un professor alemany) és una posició revolucionària, perquè acceptar de «malà gana» el que la vida ens dona, és reconèixer la seva insuficiència i la seva possible transformació.

L'alegria és un fenomen de digestió entretint per tota una terapèutica teològica.

L'estat de «beatitude» que el catolicisme recomana, no és més que una alegria latent que no es manifesta en el món físic per una mena de castració del riure, però que representa un estat de conformisme estancat i pestilent.

La religió, en efecte, és un immens ribot que hom passa al damunt de la natura física de l'home per escabotar-ne els sentits i donar-li el vernís negre i encatronat de la llustrina.

La moral del malhumor és la moral dels sentits, subjectes a les efímeres glòries de la veritat, a l'emoció tremolosa de l'error.

El malhumor fa viure la vida, en la seva part palpitant i grassa. Fa homes amb les orelles grosses i les ungles brutes—grans receptors i magnífics animals de rapinya—.

L'obra de Ramuz, del qual parlaré més endavant, ha trobat en aquest encarcament i en aquesta constipació una direcció de la vida tan rica de possibilitats morals que compta, avui, com un dels apòstols d'una religió humana universal i desconeguda.

Chamson, del qual ja he parlat, ha vesat en els seus llibres les llàgrimes fredes de la desil·lusió i del consol.

Delteil arriba al mal humor fent una exaltació humanament impossible del bon humor. És el despertar de cada dia, les sabates desota el llit, després d'un somni paradisiac.

En aquest sentit la seva obra correspon a la seva natura física mestifèlica. Perquè oposar els extrems, en benefici de la veritat, ha estat, sempre, l'obra del diable.

JAUME MIRAVITLLES

Un llibre interessant

La Raça

per M. ROSSELL i VILAR

Preu: 10 ptes.

ADMINISTRACIÓ I VENDA:
Llibreria CATALONIA
Plaça Catalunya, 17 - BARCELONA

Voleu aprendre pràcticament, particularment, efectivament, d'escriure i parlar bé en català?

Seguiu un curs per correu o personalment al Liceu Dalmau de Sabadell, Terrassa, Manresa o Barcelona (València, 245). Demaneu-ne prospecte de franc. Demaneu-lo avui mateix.

NOVETATS
EN CAMISES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

BABY LAX

I E L T E A T R E

El director d'escena "La batalla teatral"

Carles Soldevila ha demostrat en aquestes mateixes pàgines que al teatre català hi manca tot. Ha convingut, però, que allò que més hi manca són actors. Falla cabdal, ja que, en efecte, en el teatre el principi no és el verb, sinó la mimica. En els inicis de tot teatre, en el seu ressorgiment, al dintell de totes les èpoques d'èpica, trobem gairebé sempre l'home que de vegades haurà estat autor i actor; que ha sabut presentar-se a les taules i captivar en persona el públic; l'home que ha sabut combinar tots els elements que ha trobat a mà i treure'n un màxim rendiment.

Avui mateix a tot arreu on s'intenta una renovació del teatre ens trobem sempre, entre els capitosts del moviment, amb algun director d'escena. Moltes vegades no solament aquests directors impulsen les novetats, ans creen ells mateixos la novetat amb coses velles. I no és que en aquests llocs el director prengui una importància que mai no ha tingut. És que recupera la importància que tenia en el començament de tot teatre, i que només l'anquilosament, l'amanerament de l'art escènic ha reduït a un paper secundari.

Entre nosaltres, de veritables directors d'escena es pot dir que no n'hem tingut. Hom farà potser una excepció a favor d'Enric Jimenez. Enric Jimenez és evidentment un home de gust, un esperit sensible. Ell ha comprès les obres que muntava, però no ha sabut encomanar la seva comprensió i el seu gust als actors. Li ha mancat allò que no pot mancar a cap veritable director escènic: ésser una mica escultor. Per això la seva influència en el nostre teatre ha estat nul·la. Hom difícilment trobarà una marca especial entre els actors que han passat per les seves mans.

Hom potser també ens retraurà l'exemple d'Adrià Gual. Exemple nefast! Adrià Gual és l'únic home que a Catalunya, en qüestions de teatre, ho ha tingut tot per fer-ho tot. Però és dolorós de contrastar-ho: no ha fet res de positiu i ha destorbat els altres perquè ho fessin. Les seves mateixes promeses han escarmentat el públic més entusiasta i més fidel. I, encara, en els seus intents, ha tingut sempre al seu costat algú perquè li tregués les castanyes del foc, tot emportant-se'n ell la gloriola.

Quant a la seva influència damunt dels actors, no en parlem. No ha deixat més que algun que altre rastre d'èmfasi i d'encarcament. Basta haver sentit pronunciar al senyor Adrià Gual algun dels seus discursos, tan desproveïts de substància com de forma; basta haver-li sentit declamar alguna poesia, per adonar-se que la seva escola no és altra que l'escola del desastre.

I què direm d'altres directors més recents que ha patit el teatre català? El que arriba a esdevenir-se amb la nostra escena màxima, era simplement grotesc. No comprenem com la crítica—no hi ha crítica, dirà Soldevila—no alça la veu amb més indignació. L'ofici de director semblava reduir-se a fomentar la indisciplina entre els actors. Mai potser, ni entre nosaltres, la manca de respecte al text no havia estat tan greu. Mai l'actor no havia negligit tant de treballar en profunditat; havia desatès tant les més altes valors de l'esperit que hi pogués haver en les obres. Mai potser hom no s'havia lliurat, en un teatre que fins volia tenir una transcendència social i política, a la banalitat, a la improvisació, al «ja està bé».

D'aquesta manca de directors escènics el primer que n'ha patit ha estat la unitat dels conjunts; després ha estat la causa que encara no s'hagi dibuixat una bona escola autòctona de declamació. És clar que en aquest segon aspecte el director de teatre català de més bona voluntat es trobarà amb la dificultat que la majoria dels actors catalans no saben català, no coneixen l'idioma, tenen—parlo en general—una cultura literària molt escassa. Però és probable que un director d'escena conscient, amb vocació i amb autoritat, hagués fet canviar una mica aquest estat de coses. Hauria aconseguit sobretot desenvolupar, almenys entre els actors joves, un seguit de neguits i d'ambicions de perfecció.

Aquest aspecte de la cultura de l'actor no és negligible i no es pot deixar a segon terme. Mentre l'actor no sapiga gramàtica catalana, serà impossible d'extirpar tots els seus múltiples vicis de dicció. Li sentirem a cada pas, per exemple, dir *lo* en lloc d'*el*, en els textos que l'actor català haurà deixat més impecables. I aquestes «petiteses» rai!, potser dirà algú. El pitjor són, en efecte, els innombrables *buenos i después* i fins *sin embargos* i altres coses semblants que intercalava en el text i que són per ells sols capaços de fer malbé literàriament una comèdia. Per a l'actor català, saber l'idioma hauria d'ésser un afer de tots els dies i de totes les hores. En la seva conversa més familiar hauria de veïllar sempre per parlar amb una mica de correcció i de puresa. Solament aleshores la seva declamació semblarà natural i serà matisada.

Però això és tot el contrari del que s'esdevé avui precisament. Quants actors hi ha que ni tan sols saben escriure en català! I que ningú no cregui que això és una exageració. N'hem vist algunes cartes d'ortografia inversemblant. N'hem vist fins i tot de reglament a crítiques de diaris catalans, redactades en castellà!

La sensibilitat per adonar-se del valor artístic d'una obra resta, naturalment, a un semblant nivell. No fa molt que un amic ens reportava el fet que una de les nostres primeres figures del teatre, en sentir parlar no sé si d'*El ferret de tall* o de qualsevol altra obra tan bàrbara i primitiva com aquesta, s'exclamava amb melangia: «Allò era teatre!» I bé: mentre la sensibilitat dels actors sigui aquesta, és inútil de somiar en grans interpretacions.

Per a l'esdevenidor del nostre teatre, però, el pitjor és que no trobem en els actors nous una superació dels veterans. Contràriament al que caldria esperar, aquests darrers semblen tenir més tradició. Saben més l'ofici. Entre els joves us adoneu que l'ofici de vegades també falla. Quants n'hi ha, en efecte, que ni saben maquillar-se?... Quants que no saben articular, o respirar a temps o simplement moure els ulls?... Quants que no saben donar a la frase una impressió de rapidesa tot restant clars?

En un aspecte, no obstant, d'un temps ençà ha millorat el nostre teatre: en el de director d'escena precisament. Els directors d'escena amb inquietuds, alhora intel·lectuals i homes de l'ofici, hi han fet finalment aparició. Hom pot esperar-ne molt certament. Caldria, però, que es trobessin amb una gran llibertat de moviments i en situació de poder desenrotllar les seves iniciatives.

I avui, que es parla de la construcció de nous edificis destinats al teatre català, és el moment oportú de pensar-hi. Que les reformes pel nostre teatre cal que vagin molt més enllà de les façanes. Ja està bé que vulguem tenir-lo en bon estio. La bellesa del continent és indubtable que farà semblar més bell el contingut. Però si volem que la il·lusió duri, cal pensar sobretot en l'esperit.

Sota aquest títol Lluís Araquistain ha aplegat una sèrie d'articles àgils d'estil i madurs d'idees.

La batalla teatral és una visió filosòfica, literària i històrica de l'obra d'alguns autors famosos moderns i contemporanis, visió prològada per deu consideracions interessants, un paral·lisme entre teatre i societat.

Araquistain obre aquestes consideracions preliminars amb una explicació de l'èxit del *muñozsequisme*, que ens satisfà plenament. No tots els crítics de teatre s'han donat

ARAQUISTAIN, per Emili Ferrer

de les arrels profundes, històriques, del diguem-ne fenomen del teatre de Muñoz Seca. Araquistain confessa que està plenament convençut de la bona fe, de l'honoradesa de don Pedro Muñoz Seca i que les seves comèdies són un reflex de la seva personalitat.

Muñoz Seca transforma la filosofia de Benavente i converteix la comèdia benaventina—amarga, discursiva i sentenciosa—en una comèdia d'acció en la qual el món—el món *muñozsequi*—està format per dues categories humanes úniques: per *tontos* i per *prescos*. La norma moral és que el *pícaro* ha d'enganyar el *tonto* i, al capdavant, descobrir-li

la seva badoqueria. Aquesta victòria de l'audàcia picaresca no ha repugnat mai a la moral del poble. Això explica la popularitat del teatre de don Pedro Muñoz Seca. No és, doncs, un fet accidental i fortuït, sinó que està arrelat en la psicologia col·lectiva.

Muñoz Seca és—diu Araquistain—un Molière a l'inrevés. En lloc de ridiculitzar les debilitats humanes, les glorifica, i elles, agraïdes, l'aplaudeixen. Home del seu temps i del seu poble, don Pedro Muñoz Seca és, en les seves comèdies, un eco inconscient de la vida del seu voltant.

Els traductors i els importadors d'obres teatrals d'èxit mundial—com, per exemple, *Maia*, *El carrer*, *Martina* i *Fi de jornada*—les presenten al públic amb l'ai al cor.

Diuen que la nit de l'estrena de *Santa Joana*, de Bernard Shaw, un autor deia una mica abans d'apar-se el teló: «No voldria pas ésser l'autor en aquests moments.» Aquesta frase retrata perfectament el nostre públic de teatres. Ni el nom de l'autor, famós a tot el món, ni el nom de la comèdia, representada a tots els escenaris d'Europa i d'Amèrica, són prou suficients per assegurar un èxit per endavant.

Aquesta constatació mena Lluís Araquistain a desplegar una teoria del públic.

D'una banda, els autors estrangers són gairebé desconeguts. D'aquí es desprèn, d'altra banda, que el públic jutjarà, amb coneixements o sense, amb un gran rigor. Però, àdhuc essent això una bona part de veritat, tota la veritat no és ben bé això—i aquí comença la teoria de Lluís Araquistain.

Avui ja és possible representar obres que no agradin al públic. Avui el públic, en sortir d'una representació, sol dir: «Jo crec que no ho he entès o que no m'agrada: però aneu a saber si no aniré equivocat.»

Aquest nou espectador s'anomena Respete. I el van conèixer els amfiteatres d'Atenes, els corals espanyols del Segle d'Or, el teatre circular anglès dels temps de Shakespeare, els francesos de l'època de Racine. La seva aparició o reaparició assenyalada, segons Araquistain, els grans moments de l'art dramàtic.

No vol dir res que en tot això hi hagi un aliatge d'esnobisme si ha de contribuir al major honor, glòria i profit dels bons autors de teatre.

RAMON PEI

LA MORT DE SILVAIN

Molière al Music-hall

Eugeni Silvain, el majestuós i apassionant actor francès, ha mort tot de sobte. Estava a punt de complir vuitanta anys, però la seva fortalesa moral i la seva resistència física, admirables, tenien allunyada la temença d'aquest desenllaç. Feia una setmana escassa que llegíem al *Paris-Midi* una informació de les vacances d'aquest octogenari gloriós: se n'anava sol, de matinala, en barca, a pescar a alta mar; nedava

SILVAIN en «Tartuf», per Bib

després mitja hora; treballava de jardiner en havent dinat i completava la jornada, traïent els clàssics grecs. «S'equivoquen—manifestava—els que retreuen la meua edat avençada: en realitat, tinc quaranta anys el matí i quaranta la tarda.»

Un home del tremp de Silvain no podia lògicament creuar-se de braços davant una injustícia, prougués de qui fos. Per això va aixecar bandera de revolta quan en 1925 l'aleshores ministre d'Instrucció Pública decretà la seva jubilació del deganat de la Comèdia Francesa. Silvain va recórrer contra la decisió ministerial i, poc amant de romandre a la reserva, procurà entretant actuar a una altra escena. Li fou oferta la de l'Empire.

Per què no acceptar? Gémier, uns anys abans, nomenat ja director de l'Odéon, el segon teatre nacional francès, aparegué en una revista de la Cigale; interpretava en un *sketch* un escultor que deixava caure el llapis a la sina d'una formosa dama, en pendre'n la mida. Quan els «purs» començaren a avalotar, Gémier els recordà els actors italians de la *Commedia dell'arte* i els francesos de la Fira de Saint-Germain, i es lamentà només de no saber ballar com Harry Pilcer i donar giravoltes com els *clowns* Fratellini.

Per què vacillar davant una cosa corrent a Anglaterra, on els més eminents artistes teatrals honoraven Shakespeare entre dos números de varietats, i a la mateixa França, on els noms de Sarah Bernhardt, De Max i Cécile Sorel, entre altres, havien figurat als cartells de music-hall? No havia presentat Max Reinhardt, a Alemanya, el *Július César* del gran Will en un circ?

Silvain va debutar a l'Empire el mes de febrer de 1926. Darrera una atracció de dressatge de cavalls, sortí aquell actor de setanta cinc anys a donar vida al Tartuf de Molière. Mai no havia trobat un públic més addicte. Refusant adaptar-se, en un gest de dignitat artística, als costums del lloc, volgué Silvain que la representació es fes a plena llum i no enfocant-li a ell els reflectors per a destacar-lo. «El text cuidarà tot seguit de fer ressaltar el personatge—digué—, i així, a través de la meua interpretació, s'emportarà Molière els primers aplaudiments, que de l'altra forma anirien de cop a la meua persona.» Els actors catalans podrien aprendre's aquestes paraules. Entrarien un respecte a l'autor que en el nostre país de petites vanitats individuals no es practica pas massa.

Un cantant de café-concert, Pélissier, seguia en el programa a Silvain. Pélissier intentà una «blague». Avençant-se a la bateria, anuncià:

—Senyores i senyors: m'és grat comunicar-vos que la setmana vinent debutaré a la Comèdia Francesa...

Els xiulets no el deixaren acabar. El públic de music-hall que havia escoltat religiosament Molière, no podia ni volgué admetre una tal impertinència.

T.

F. VEHILS VIDAL

32, Portal de l'Angel, 34
7, Plaça Universitat, 7

Presenta un immens assortit
en vestits de banys a preus més
barats al de cost

Dibuixos variats, qualitats immillorables

VEGIN APARADORS

RAMON BES & C.

Maquinària, Tipus, Filetatge
de bronze, Tintes i utilitatge
per les Arts Gràfiques

Aguilers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

Telèfon 15524 - Apartat 896
Direcció telegràfica: DANIBES

Agència exclusiva

per a la venda de

MIRADOR

Societat General

Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 - BARCELONA - Tel. 12781

DOMÈNEC GUANSE

Estiuenques: "La rèplica"

El senyor Bernat i Duran s'ha cregut en el cas de reincidir com autor. Què li haurem fet els barcelonins al senyor Bernat i Duran?

La seva segona comèdia es titula *La rèplica* i ha estat estrenada per la gent d'En Santpere al teatre de la Rambla de Catalunya. Se n'han donat les tres representacions justes que assenyalava la llei, i gràcies. La mateixa nit del dimecres, en què tingué lloc el part, els cartells anunciaven ja altres obres per al dissabte i dies successius. Això indica la confiança que tindria En Santpere en la producció bernatduranesca. Significa, també, que la va posar en escena per compromís, en atenció, sens dubte, més que a la personalitat del senyor Duran, dic del senyor Bernat, a la importància del diari on aquesta destilla l'aigua-naf de la seva crítica. El poder de l'anomenat quart poder gairebé es limita, avui, a aquesta facilitat que troba un crític per a col·locar una llauana.

La rèplica vol ésser, segons els solts de la comptaduria, una obra senyora i moderna. I bé: de senyora només se li aprecien unes lleugeríssimes aparences, de les que no enganyen, i la modernitat se la degué oblidar a casa en temps del rei Pepet. Darrera la preocupació de resultar transcendental, no arriba ni a tenir aquella santa innocència característica de *Quan el cor parla*. Pertany a la categoria d'obres que ni diverteixen, ni indignen. L'espectador, que en un altre cas xulària, cridaria, picaria de peus, es faria del sometent i dispararia o, simplement, se n'aniria al carrer, cau aixafat a la butaca, perd el món de vista i es lliura, sense defensa, a l'autor. «Faci de mi el que li sembli—li diu—; m'ha acabat la calderilla.»

Hi ha comèdies equivocades i n'hi ha de tontes. En les primeres, sempre ressurte una condició estimable on agafar-se, sempre es descobreix un forat per on traspuja un raig de llum. Les segones són comparables als llims; cercar la sortida és pretendre trobar pinyols de préssec a una bola de formatge. Una comèdia equivocada pot contenir un bri de fantasia, un moment de teatralitat, un passatge d'emoció, un tipus ben observat, una situació original. Una comèdia *tonta* està pastada amb ensopiment; el qui no vagi endarrerit de son,

no hi té res a pelar, fora de compartir el sofriment dels còmics—pobrets!

La rèplica ha d'ésser classificada entre les comèdies tontes. Tot és xerrameca; dos personatges, per exemple, es passen vint minuts obrint i tancant una porta, dient l'un que se'n va quan l'altre li prega que es quedi i declarant que resta quan li ordena d'anar-se'n. L'acció? L'autor la deixa per als intermedis. Que en succeeixen aleshores de coses! Per fortuna, en començar el segon acte uns criats en fan cinc cèntims al públic, i els diaris de la nit, que una bona família llegeix en iniciar-se el tercer, acaben de posar tothom, intèrprets i espectadors, al corrent. Sense *La Nau*, *La Noche* i *El Noticiero*, ningú, ni a dalt l'escenari ni a baix la platea, no sabria per quin mar navega. Fora el caos!

I el llenguatge?—preguntaran els lectors. És cert; *La rèplica*, mancada d'acció, podria encara interessar, estirant molt, per la qualitat del diàleg, a desgrat de la seva carença de teatralitat. Però, atent al fons, el senyor Bernat i Duran ha negligit la forma. Heus ací un botó de mostra: en una escena en què una dona casada manifesta que per res de la vida no traïdonarà el seu marit i que els seus deures d'esposa estan per damunt dels desigs de la carn, observa un pretendent: «Parles com una aprofitada deixeble de Sant Francesc d'Assís; et recordes de nostre germà l'ase i el voldries vèncer.»

No paga *La rèplica* ni les tres riallades que En Morató va dedicar una vegada, per únic comentari, a una comèdia insubstantial estrenada al desaparegut Eldorado. Calla, però, malgastar-hi aquest espai per a evidenciar la gèpa enorme que arrossega el senyor Bernat i Duran, crític que bat el rècord dels petulants i llepafils.

Aquesta gèpa del senyor Bernat em fa venir ara a la memòria un conte. És el del camell que trobava tots els homes esguerrats. Un cert dia, en passar un gerput, va estirar el coll, orgullós, i exclamà:

—Gràcies a Déu que veig un home ben fet!

El senyor Bernat i Duran em recorda el camell, i *La rèplica* el gerput.

JOAN TOMAS

MARICEL-PARK

Gran Parc d'Atraccions Montjuïc

Entrada al Parc
CINQUANTA CENTIMS

Muntanyes Russes

les més sensacionals d'Europa

Bug Witching-Waves

Gran Pista de Skating — Magnífic Restaurant — The Dansants — Diners Americain — Jazz — Orquestrina Tobogan — Cascada — Discos — Skooter

Campionat de Wihri-o-Ball

Magnífiques copes que s'adjudicaran mensualment als vencedors d'ambdós sexes
Les copes corresponents al mes actual, estaran exposades en el Saló del Restaurant

Mitjans de comunicació:

AUTOS: Marquès del Duero, carrer Mata, Carrtera de Montjuïc, recentment inaugurat.

PUBLIC: Funicular de Montjuïc, (billet combinat d'anada i retorn amb entrada al Parc, UNA PESETA). Estació intermitja. Funicular de Montjuïc, seguint el Pas-seig recentment inaugurat:

Entrada al Parc
CINQUANTA CENTIMS

EL CINEMA

KING VIDOR: "HALLELUJAH"

III i darrer

Deliberadament hem volgut donar en els nostres articles anteriors tots els antecedents que ens són suggerits davant aquesta gran concreció cinemàtica que és *Hallelujah*. D'aquesta manera anem a abordar la impressió que aquest film ens ha produït, sense altres comentaris sinó els objectius que el film mateix suggereix.

Hallelujah és una pel·lícula en la qual tots els actors pertanyen a la raça negra i, na-

convertit en el negre de les factories. Mena, en una serradora, la màquina de dents punxagudes, i en la seva modesta llar conviu amb la pecadora, la qual acaba per menysprear el seu ídol de fang.

Llavors sorgeix l'esperit salvatge i venjatiu dels homes de les cavernes. L'home de presa que destrueix l'objecte amat i la causa de la seva perdició.

I així és tot. King Vidor sembla haver-se proposat de traçar un gegantesc film documental; i regirant en les seves fonts s'ha

Un sermó d'*Hallelujah*

turalment, ens són tots desconeguts. Amb *Hallelujah* King Vidor ha pres sobre seu tots els handicaps possibles. Ni estrelles famoses, que salven el film amb llur prestigi propi, ni beutat fictícia adozenada, ni tan solament la simpatia del *scénario*. *Hallelujah* és una obra salvatge que sembla dissolvent i és constructiva.

Zeke és un fill de família negra que explota els camps de cotó d'Alabama. El seu pare, pastor protestant, ha mantingut l'esperit primitivament religiós de la família, exacerbant pel ritme de les cançons negres. En *Hallelujah* es descobreix el sentit rítmic de la religió popular, feta de cançons litúrgiques, danses desconjuntades, tal com trobem en els orígens de totes les religions primitives.

Doncs bé, Zeke, causa involuntària de la mort del seu germà Spunk, té, durant els funerals d'aquest, la revelació de la seva missió predicativa. Una dona perduda s'ha barrejat, de lluny, en la vida de Zeke, convertint ara en el germà Ezequiel.

El misticisme d'Ezequiel, encara que massa teatral, és, però, sincer. Predica utilitzant les paràboles més innocents, però també les més eficaces per arribar al cor dels seus primitius creients.

En un dels seus sermons es cobreix amb la gorra d'un ferroviari i avisa la sortida de l'express cap a l'Infern. Només queden tres estacions per evitar la baixada al lloc del dolor etern. En la darrera d'elles, la Fe, troba accents patètics per convertir la pecadora descreguda.

En una altra de les seves prediques, planteja un *match* de boxa amb el dimoni. Però en l'acte baptismal l'emoció arriba al paroxisme. Sobre els regles de catecúmens vola l'esperit poderós de la Fe. Aterreix la idea d'aquesta fe salvatge que estenalla una raça de gegants de grapes poderoses i de mandíbules de bulldog.

Però la fe tan viva, tan estrident, es dilueix en els ritus sensuals, en les danses lascives d'una multitud de fang.

També Ezequiel cau sorollosament, víctima de la seva pròpia humanitat. Ara s'ha

trobat, amb esperit segur, dintre els orígens de tota fe popular. No ha pogut trobar, dintre una raça depauperada per la civilització, fracassada pel tracte amb la raça blanca, sinó aquest pobre profeta Ezequiel fet de carn i de sang bullent, i no s'ha deixat guanyar per l'esperit generós del «protagonisme».

El seu protagonista n'és un de desgraciat, sense les excel·lències que estem acostumats a veure atribuir a tots els protagonistes de totes les obres. És un home, i el que és pitjor, un home negre, amb un sentit limitat de la moral. Tant li fa; potser aquest psicoanàlisi freudiana que King Vidor és vana de desconèixer, trobarà en l'amoralitat de Zeke raons potents per justificar-lo.

Però en tota l'obra hi ha un esperit superior que mostra des de la seva altura aquest senzill drama dels camps de cotó. Ho fa amb absoluta sinceritat, utilitzant els seus excepcionals dons d'observació, però ho fa també amb un sentit amorós i comprensiu encobert d'ironies.

I ens dona a conèixer una raça desconeguda, falsejada, injustament tractada. Aquesta raça aporta al nostre decadentisme un ritme nou. Ritme grandios i salvatge, sense melodia. Un ritme de contrapunt que sembla avui un refinament i en realitat és un primitivisme.

Diffícilment hem aconseguit aquesta emoció de silenci solemne que hem experimentat sentint aquesta música xisclaire i aquests udols esqueixadors. La humanitat passava per la pantalla, cridant en silenci, marcant el pas, feixuc i monòrtonic, dels condemnats de la vida.

No sabem si la multitud acceptarà d'antuvi, de bon grat, tota la formidable grandesa d'aquesta obra. No sabem ni tan sols si aquesta serà íntegrament compresa i estimada pels homes d'*élite*, però a poc a poc l'obra feta amb el cor d'un geni arribarà al cor del poble, que només demana cor i intel·ligència a les obres d'art que caminen cap a l'eternitat.

Apol. M. FERRY

Keaton per Espanya

—Quina pel·lícula tan pesada la que estic vivint en aquest país! — ens diu Buster Keaton, així que el trobem a Sevilla.

—Ah, sí? Doncs, esperi's, que ara comença.

Efectivament, el film que podríem dir-ne *Calvari d'un home trist que té la virtut de fer riure* comença a Sevilla. I és que fins a Sevilla Buster Keaton no s'havia topat amb cap català.

No és pas ben segur que volguéssim entrar a Espanya — ens diu Keaton —. El

que és cert és que, trobant-nos a Biarritz, algú ens engrescà per anar a San Sebastian a veure una cursa de braus. És un film emocionant. Em sembla que no em sabré estar d'endur-me'n alguns braus a Hollywood. No trobes, Natàlia? Per cert que li vull explicar les meves primeres sensacions espanyoles. Figuri's que arribem a San Sebastian, d'incògnit, Mr. Habib, de la «Metro», l'amic Mr. Irving Natcher. En Lluís Alonso, i jo. I així que entrem a la plaça, tothom s'aixeca com un sol home i sento uns gra is crits de «Pamplinas! Pamplinas!» Què passa? —pregunto—, que es cala foc? «No, home, no —em diuen; —és que el criden a vostè.» «Pamplinas», a mi? Nosaltres hi anàvem a veure la cursa, però, la feimada que se'ns va girar! Només li diré que en eixir d'aquell formidable cos a cos, amb una multitud d'unes deu mil persones, jo estava literalment rebotant i el meu amic Natcher l'havien alleugerit d'una cartera que contenia 8.000 francs. Fou deliciós. Mentre jo rebia patacades, pensava: «No és pas per aquest camí que et faran riure, aquesta gent.» Però en saber el que havia passat a l'amic Natcher, vaig haver de tapar-me la cara amb el barret i fer la meua primera rialleta espanyola.

«Tornarem a Biarritz, però el poc que havia vist de la cursa havent-me agradat, decidírem cordar-nos les americanes i entrar altra vegada a Espanya a empaitar toreros. Això ens ha portat a Bilbao, San Sebastian, Madrid, L'Escorial i Toledo. Cada vegada estem més engrescats, i com que vostès no acaben mai, em penso que no podrem sortir mai més d'aquest país.

—Nosaltres no el drem als braus, Mr. Keaton —li diu el gerent de la «Metro Goldwyn» a Sevilla. Nosaltres...

—Volem dur-lo al cine —afegeixo jo, amb tota la bona fe.

—Què diu, ara! Què em vol fer plorar, vostè? Que no veu que el cine és l'oficina, per mi? Res de cine, ni de màquines fotogràfiques, ni de periodistes. Quines vacances, Déu meu! Resulta que estic fent, a desgrat meu, un treball de propaganda formidable i no en cobro res.

«A Madrid m'han fet enfadar. Un periodista m'ha retratat rient i ha tingut la barra de publicar la fotografia. M'enfado molt quan ric. A mi, si em vol tenir content, deixi'm fer una cara ben trista. Si se m'escapa alguna rialla em poden rebaixar el sou, comprèn?»

—Bé diu el meu amic de la «Metro Goldwyn», potser que sortíssim a donar un tomb.

—Alonso! —crida Keaton—. Anem, que a les tardes et toca a tu.

Mentre baixem les escales de l'hotel, Keaton ens explica que amb Alonso s'han partit la conducció del Rolls-Royce per parts iguals. Al matí el porta Keaton i a la tarda Alonso. No el coneixen vostès l'Alonso? Sí, home, és Gilbert Roland, un xicot molt tremat. Ara no tenim temps de presentar-lo. Només els diré que és un fill del torero «Paquiro», nascut a Mèxic, i que en aquest viatge va de parella de Norma Talmadge, esposa, com sabeu, de Mr. Schenk, president dels «Artistes Units». Aquesta és la colla. Hi som tots? Doncs, endavant!

Norma Talmadge i Lluís Alonso seuen al volant dels «roadster». Natàlia Talmadge i Buster Keaton s'encabeixen a la caixa del darrera. El gerent de la «Metro» i jo jugem en un esplèndid Oldsmobile i els passem el davant per a guiar-los a través de la ciutat.

—Ara veurà quina jugadeta —em diu el meu company, així que comencem a marxar—. Aquest Buster Keaton és molt dòcil, no troba? A Còrdova ja el vaig polsar i em sembla que el porto molt bé. És clar que ell deu tenir la seva filosofia fent l'orni, però jo sóc català i practico la meua. De moment el que em convé és complir amb els empresaris de Sevilla i fer quedar bé la Metro Goldwyn. Ningú no ha aconseguit fer anar al cine a Buster Keaton? Doncs, ara hi anem.

—Vol dir? —contesto, esverat.

Miro el meu company. És un home medut, grassó, que em mira impassible des de darrera les seves ulleres. Somriu amb una calma admirable.

—Tal com li dic —segueix—. Vostè no coneix els cines de Sevilla? Són a l'aire lliure, al Prado, l'un a continuació de l'altre. Doncs, bé; tots els tinc avisats. Els diguem-ne locals —en realitat, són patis— a hores d'ara estan plens de gom a gom de gent que contempla films de Buster Keaton i sap que l'artista s'hi presentarà en persona. Miri com he posat les parets dels carrers!

Pertot arreu es veuen retrats de «Pamplinas». Tots els cines anuncien que Buster Keaton assistirà a la sessió.

—Hem fet un negociàs —continua, tranquil— una propaganda magnífica. Tinc grups de «golfs» col·locats estratègica-

ment i així que vegin Keaton començaran a avalotar de valent per tal que la gent se n'adoni. Ho tinc molt ben preparat. Ja veurà: comencem per aquest mateix...

L'auto para davant del «Cine San Luis». Baixem.

—Mr. Keaton, som a molts quilòmetres de la llei seca. Potser un xerec?

Entrem. El pati és ple de gent asseguda davant de taules plenes de vasos i ampolles. El sostre és una parra espessa de la qual pengen rams grassos. Al fons, dalt d'un

cadafal, una «bailaora» fa evolucions tocant unes castanyoles.

—Això és molt bonic, molt espanyol, oi, Natàlia? —diu Keaton.

I tot just ha acabat, que, sobtadament, les castanyoles callen, damunt la pantalla el cameraman, i com brollats de la terra uns marrecs salten al nostre voltant bo i cridant com uns desesperats: «Pamplinas! Pamplinas!» La gent s'alça de cop i s'abraona cap a nosaltres. Cauen taules i cadires i sento que algú m'agafa pel braç. És el meu amic de la «Metro» que em crida: «Per aquí, per aquí!» Tots el seguim. Buster Keaton fa filigranes acrobàtiques saltant obstacles. Travessem el pati i sortim per una porteta del darrera. Correm per un passadís cobert d'eura i quan creiem sortir al carrer fem cap a un altre pati ple de gent com l'anterior. Sento més crits de «Pamplinas! Pamplinas!» i un gran soroll de trencadissa. Veig un remolí de gent que ens cau al damunt i torno a sentir la veu: «Per aquí! Per aquí!» Anem d'un pati a l'altre. Tot són cines. Pertot «Pamplinas! Pamplinas!» i corredissa de gent. A la fi sortim a un carrer i correm avall per agafar l'auto. En entrar-hi, rabent, escapant per miracle a una multitud que amenaça destrocarnos, el català de Sevilla em crida: «Eh, que ho tenia ben preparat?»

L'endemà a la matinada, pel camí de Xerec, Buster Keaton ens diu que el vigilem perquè vol escapar-se cap a París a reposar. Fa una cara trista mentre em diu:

—Mai de la vida m'havia cansat tant! Quina pel·lícula tan pesada!

De Xerec anem a Càdic, de Càdic a Gibraltar i d'allí decidim anar a Granada. El Rolls de Buster Keaton va davant nostre. Apreten, apreten, i els perdem de vista. Arribem a un «meson» que hi ha a la carretera i els trobem asseguts a una taula, bevent.

—Nosaltres comencem a passar —fa el meu amic.

Sí, sí. Espera que esperaràs a la carretera i ells sense venir. En arribar a Granada ens fan saber que Buster Keaton ens ha fugit cap a Ronda, i que d'allí marxara a València per a seguir fins a Barcelona.

—A Barcelona? Doncs, apa —fa el meu company— corri a esperar-lo allí.

JOAN SOLER

La tècnica de l'amor

Jesse L. Lasky, que com tots sabem és l'amo de la Paramount, diu: «Els films parlats canviaran la tècnica amorosa del món enter. Jo crec fermament que la pantalla parladora instal·lada en els recones més apartats aportarà una sèrie de solucions verbals a les situacions amoroses noves a la joventut d'avui dia. La gent jove és molt impressionable.»

Aquestes declaracions són un excel·lent epíleg a l'article publicat aquí mateix amb el títol *El llenguatge dels petons*. Potser xerrant la gent no es besarà tan sovint; al cap i a la fi es besen moltes vegades perquè no saben què fer, com allò de l'actor que es posa les mans a la butxaca perquè no sap què fer-ne.

Ara la gent aprendrà de fer l'amor amb literatura. Si les novel·les de Folch i Torres han fet —diuen— servei a les noies, més encara els en faran les grans comèdies amoroses que el senyor Lasky els presentarà, on sobran paraules per tot i per a tothom, i no caldrà barrinar per declarar-se.

Pel film internacional

Sota els auspicis de l'Institut de Cooperació Intel·lectual acaba de constituir-se, a París, un comitè destinat a afavorir la producció i a ajudar la realització de films tendint a acostar els pobles i permetre'ls de conèixer-se millor en els dominis de la ciència, de l'ensenyament, de la sociologia, de l'economia política, de les lletres i de les arts. El comitè agrupa trenta tres països, representats la majoria per llurs representants diplomàtics a París.

Un jurat, compost de diplomàtics, escriptors, periodistes i cineastes, atorgarà cada any, pel desembre, un premi de 150.000 francs a l'autor del millor film presentat. Amb antelació, un jurat nacional procedirà, en cada país, a una selecció entre els films tramesos pels concursants i trametrà a París les obres que cregui dignes de pendre part en la prova internacional.

A més a més del premi de 150.000 francs, el jurat disposarà de 25.000 francs anuals per recompensar els films que creurà dignes d'ésser-ho.

Sort del cinema

El Dr. Franz Kölsch, que no és pas un ningú, ja que demés de físic i industrial és conseller de l'Estat del govern bàvar, creu que al cinema devem el salvament de la civilització. Opina que el cinema ofereix a la gent d'avui dia l'única forma possible de vida artística, i per bé que trobem un punt exagerades les seves opinions, les transcrivim encara que només sigui per oferir un contrapès a les de Duhamel i France, que un dia apuntaven.

«Hem arribat a reconèixer que la majoria dels films són un element indispensable al bé públic. Opino que si la nostra època no hagués conegut la triomfal difusió del cinema i si la tècnica no hagués assolit el cim a què la indústria americana l'ha portada, la rutina, la deplorable rutina, hauria acabat, en el si de la nostra estrepitosa existència, per comprimir els sentiments humans; calia témer una tensió prou ferma per portar una alteració a les bases de la societat.»

Així, doncs, gràcies al cinema ens hem escapat d'una i bona.

La pel·lícula, orador políglota

Això diu Maurici Labro en *Le courrier cinématographique*, però Mari Serandrei, en *Il Cinematografo*, diu coses tan o més boniques. Llegiu-lo: «Que sigui per nosaltres el cinema el que el teatre era per la Grècia antiga, espectacle d'acció del qual participi en esperit la multitud que hi assisteix. Per aquesta via s'encamina el cinema soviètic; aviat serà hora que les altres nacions sentin la necessitat d'orientar-se en aquest matex sentit, per a donar al cinema aquella eficiència moral, educativa i purificadora que avui ja no és possible obtenir pels vells mètodes.»

Cada dia, en el mateix sentit, sabem més exemples d'utilitzacions del cinema per a campanyes polítiques o religioses.

El cinema esdevé cada cop més indispensable i els que badin es quedaran enrera.

Puixança del cinema

Després d'haver vist i sentit una pel·lícula dolenta, en colors i sonora, Philippe Soupault escriu a *L'Europe nouvelle*, amb aquella independència característica d'aquesta revista:

«Confessem que la puixança del cinema ha d'ésser ben forta i ben evident perquè les innombrables imbecilitats que ens obliguen a empassar-nos no ens fastiguegin definitivament. Alguns rars films, massa rars, ens interessen prou, perquè no perdem confiança. Sabem, gairebé a desgrat nostre, que és endebedes de voler esperar la perfecció com una cosa regular. El cinema roman vivent perquè de vegades, a intervals massa grans, una lluisor magnífica s'enlaira per damunt de la mediocritat i ens reconcilia amb el film.

«El cinema representa no solament una necessitat, sinó també una puixança del nostre temps. No coneix visió més exaltant, suggestió més poètica, que la de certs films. Què se me'n dona que per aquests pocs quarts d'hora en què em sento enterament satisfet, em vegi obligat a suportar massa sovint bestieses. En un film, per dolentíssim que sigui, sempre s'hi pot descobrir alguna involuntària beutat.»

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

● JOIES
RELLOTGES

J. ROCA

Rbla. del Centre, 33
Passatge Bacardí, 2

Feu fer els vostres gravats en la
UNIO DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Telèfon 33421

LES ARTS

DISCOS

ACTUALITATS ARTÍSTIQUES

Una exposició i altres coses

L'Escola Massana

Sota la direcció del Foment de les Arts Decoratives, des del gener de l'any passat funciona l'Escola Massana, creada pel Patronat de les fundacions del senyor Agustí Massana i Pujol. I després d'un curs i mig d'existència, ara celebra la seva primera exposició a la Casa de l'Ardiaca, amb un conjunt de més de dues centes obres elaborades pels seus alumnes.

Desapareguda—o més ben dit descomposta—l'Escola de Bells Oficis de la passada Mancomunitat, que tan intel·ligentment dirigia En Francesc d'A. Galí, hem de considerar aquesta novella Escola Massana com l'única institució d'ensenyança, on els nostres aprenents de les arts industrials aprenguin llur ofici d'una manera viva. Per una ciutat com la nostra, on segons diuen hi ha, ben comptats, un milió d'habitants i un passat gremial de molta importància en tots els oficis, és ben poca cosa una sola escola; i encara mantinguda gràcies al benemèrit llegat del senyor Massana. Per això és molt d'agrair l'esforç i la tenacitat que hi esmercen els seus professors.

Permeteu-me, doncs, que us els presenti. Com a director, tenim el jove Jaume Busquets, ex-deixeble de l'Escola dels Bells Oficis, esperit obert a totes les noves tendències i amb coneixements pedagògics prou ben orientats per a confiar-li, merescudament, aquest càrrec i les tasques de professor en les seccions de Dibuix i Pintura, i Pintura Decorativa. I de les altres seccions de l'Escola, només caldrà escriure els noms dels diversos professors i tot seguit hi endevinareu un artífex de reconeguda solvència en el seu corresponent ofici. Així, l'Art del Retaule l'ensenyà En Bonaventura Sabater; pel Repujat, Cisellat i Esmalt de Metalls hi ha els professors Xavier i Valeri Corberó; del Gravat a la Roda i Tallat a la Mola se'n cuida En Joan Muntañell; i de l'Esmalt d'Art, En Miquel Soldevila. Amb un equip de professors com aquest, l'èxit de l'Escola Massana està convenientment assegurat.

La present exposició de casa l'Ardiaca no és una exhibició d'aparatosos parenceria. Cal subratllar aquesta directriu perquè s'aparta de les rutinàries execucions escolars. En moltes escoles hi ha la mania d'emprar la major part del temps i les activitats dels millors deixebles a confeccionar unes mostres «importantíssimes» per espertar el públic en l'exposició del final de curs; peces que, molt sovint, són projectades i elaborades pels professors i signades pels deixebles. D'aquesta manera, encara que aquests en treguin poc profit, en resulta un gran prestigi pels altres. En l'Escola Massana s'ha renunciat a aquest exhibicionisme. Han exposat una selecció de la producció habitual i fins alguns treballs en curs d'execució. L'interès dels seus dirigents és, només, d'ensenyar llur mestratge de l'ofici sense mai imposar una visió estètica determinada; és a dir: el guiatge de la bona pedagogia.

I, deixant de banda l'orientació, fixem-nos, per uns moments, en la qualitat de les mostres exposades.

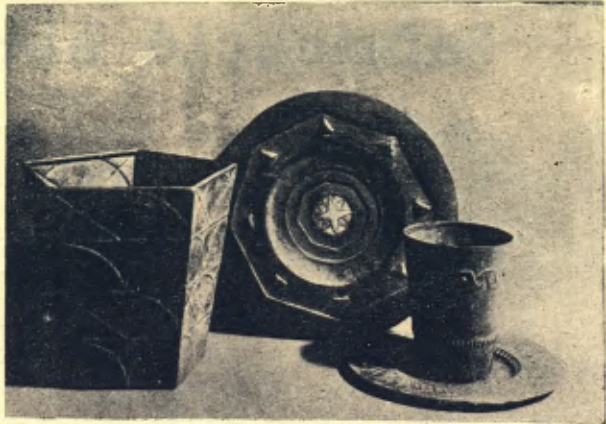
Sense detallar, creiem que és un conjunt remarcable. En totes les seccions hi ha peces excel·lentment executades i d'agradable apariència. En la secció de pintura hi hem vist, entre altres, un veritable temperament de pintor; amb l'alumne J. Roca. I seria llarg d'enumerar tots els treballs de re-

pujats, cisellats, esmaltats, gravats i tallats, mereixedors de distinció. Vagi, per tots, el nostre sincer elogi.

Però, diuen que dels elogis no se'n viu: i aquesta Escola necessita viure i desenvolupar-se per a la major depuració dels nostres bells oficis.

L'actual local de què disposa és insuficient per acollir les noves inscripcions que cada any es presenten.

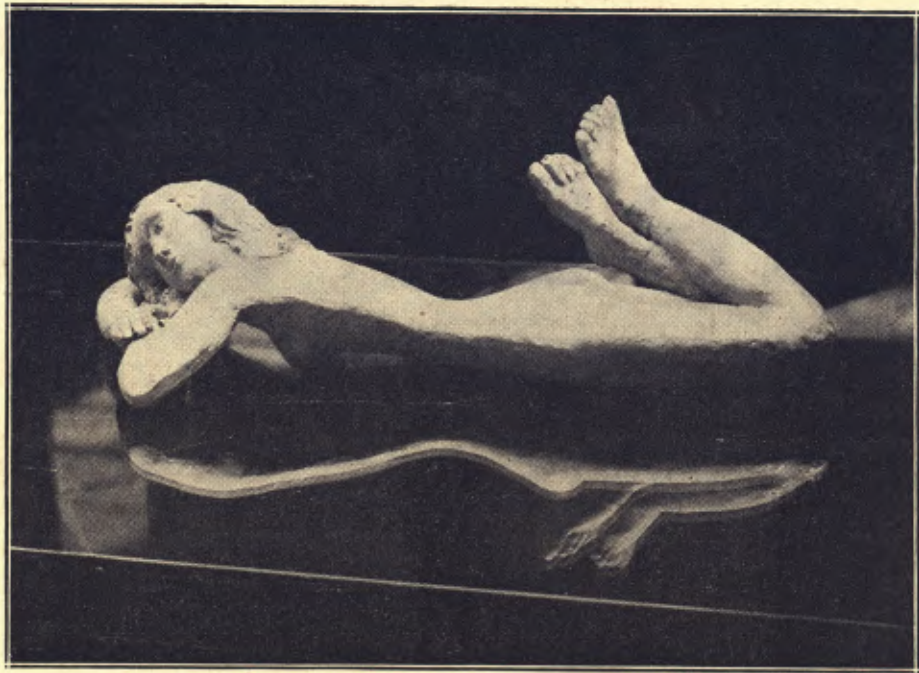
I quan una institució particular presenta

Treball de la classe de Metalls

certes garanties, com aquesta Escola Massana, les Corporacions públiques s'hi haurien d'interessar.

No us sembla així mateix, senyors de la Comissió de Cultura del nostre Ajuntament?

APEL·LES FENOSA. — Escultura

Apel·les Fenosa

I continuant dirigint-me als mateixos senyors regidors: Quan pensareu encarregar una escultura a Apelles Fenosa?

Ja fa temps, amb motiu de la primera exposició a Barcelona de les obres d'aquest exquisit escultor, es feren gestions en tal sentit. Des de les pàgines de *La Publicitat* el nostre director proposà que l'Ajuntament li encarregués l'execució de l'escultura que reproduïm per decorar algun indret de la ciutat. Aquesta iniciativa fou, també, recollida per *La Veu de Catalunya* i avalo-

rada per molta gent de prestigi. S'arribà a gestionar prop d'alguns regidors significats, i sembla que estaven molt ben disposats i convençuts de la merescuda petició. Però, el temps passa i Apelles Fenosa encara, no ha rebut cap indicació. Em permeto, doncs, recordar respectuosament a tots els senyors regidors que l'art emotiu d'aquest escultor faria molt goig en algun lloc de la nostra ciutat.

Josep de Togores

I continuo demanant. Ara el meu prec va dirigit a la nova Junta de Museus. Distingits senyors: suposo que estareu assabentats d'aquella enorme atzagaiaada comesa per alguns dels vostres antecessors, en rebutjar l'entrada al Museu d'una pintura de Togores adquirida per subscripció pública.

Per tant, també suposo que en la vostra primera reunió reparareu la malifeta realitzada per aquells pobres curts de gambals. Perquè, per refusar aquella admirable tela dels tres nus de Togores es necessita posseir una miopia incommensurable.

Aquella Minerva

Volem dir, és clar, la del capdamunt del Passeig de Gràcia. Amb tot i tractar-se d'una personalitat de tanta respectabilitat olímpica, va necessitar que la protegís la situació (volem dir la situació política), perquè els ciutadans no es sentien gaire inclinats a respectar-la, ni ella, ni aquells cavalls fets amb el mateix motllo, ni les àguiles, ni tot plegat.

Ara uns ciutadans demanen la desaparició de tot aquell embalum del capdamunt del Passeig de Gràcia.

Per nosaltres no estiguin.

ELS DISCOS

MUSICA SIMFONICA

STRAUSS

Del conjunt de música simfònica de Strauss, el poema *Vida d'Heroi* es fa notar com un desig vers la grandiositat i es pot dir que això és assolit més per les vastes proporcions d'aquesta obra gegant a que pel seu contingut, que tot i éssent música de programa, no arriba a tenir el caràcter de la seva idea. La música que va de cara a l'epopeia; si dintre de la tradició germànica no la va iniciar Wagner, en canvi, pot dir-se que la va cloure. Si es vol.

RICARD STRAUSS

aquesta música pot tenir un seguidor en Brahms, amb les seves simfonies que comporten la dèria del «kolossal», però després, Strauss, el continuador, que segueix i amb més relleu la tradició musical alemanya, encara que a estones s'enlaira en concepcions de grandesa, les fa esdevenir, en concretar-les, més primoroses de forma que de contingut. Els temes arriben a pendre un caràcter de vulgaritat, però servits amb una instrumentació esplèndida. Es a dir, es repeteix l'eterna història de la decadència d'un gènere amb totes les seves característiques de perfecció en les formes i en els procediments, i amb una despreocupació per les idees, cosa que porta a un ambient de subtileza i refinament que fa que aquest autor, tot i arribant a les altures de la *Vida d'Heroi* o del comentari musical d'un fragment de Nietzsche, es això, ningú no ha superat encara la gràcia exquisida dels valsos del *Cavaller de la Rosa* ni l'amable despreocupació de les *Entremaliadures de Till*, ni encara menys l'ímpetu genial del *Don Joan*. Strauss en música és un alexandri, el refinament i la voluptuositat es fan sentir en totes les seves obres, encara i tot en aquestes d'un caràcter elevat, com és *Vida d'Heroi*. En el disc també es valoren més aquelles altres obres. Aquest poema simfònic, ara publicat, que vol abastar els moments culminants de l'home heroï, des de la beatitud de la infància a la davallada de la senectut, passant per l'espantosa de la lluita, és potser un tema que comporta massa ambició per l'autor, i el disc on els innombrables recursos de compositor no sempre es posen de manifest, només pot servir, amb els elements que fins ara té, per portar a l'oient a un bon record d'una anterior audició de concert. Li van millor les obres d'estructura més definida i ambient més franc. En altres cròniques comentàvem la publicació en disc de *Don Joan*, i encara i tot *Mort i Transfiguració*, com a exemple d'edicions d'obres, la publicació de les quals dona raó de vida al disc. La música de Strauss, però, té sempre un gran poder de suggestió. Les seves melodies, fàcils, aviat són captades per l'oient. El tema inicial de

Vida d'Heroi té un cert caràcter de valentia i fermesa molt atractiu i en el disc se sent amb tota la seva amplitud.

L'esforç editorial que suposa la publicació esplèndida d'aquests cinc discos complets de trenta centímetres, és enorme, i més si es fa present que no és una obra que fàcilment arribi al gran públic. Les dificultats d'execució, d'altra part, són moltes, però això no importa a un conjunt com el que forma la cèlebre Orquestra Filharmònica-Sinfònica de Nova York i el més cèlebre encara Director Mengelberg.

Al programa del mes d'agost de la Cia. del Gramòfon, s'anota com de Ricard Strauss una selecció de valsos que més semblen del seu homònim Joan Strauss, el compositor vienès d'òperes. La Filharmònica Vienesa prodiga els enregistraments d'obres d'aquest autor i d'aquests n'hi ha, com la que ara es publica, que encara conserven una certa elegància melòdica, que en altres és menys apreciable.

MOZART

Una nova marca de discos es presenta al mercat. De fabricació d'origen alemanya, s'ha incorporat tots els avenços que comporta la impressió elèctrica. Hom remarca tot seguit en aquests discos que llur característica no és una reproducció sorollosa, i per això cal tractar-los amb agulles de poc diàmetre. La sonoritat, així, és clara i es proveïda d'entrebanes mecàniques.

Precisament hem sentit una obra a la qual aquestes característiques escauen en la millor forma. Es tracta de l'edició de la *Serenata en sol*, de Mozart, interpretada per una petita orquestra, l'Agrupació Bach, de Berlín. Heus ací un conjunt, el d'orquestres de cambra, que no sovinteja en el disc i és estrany, puix no sols el repertori de música clàssica, sinó també el que proporcionen els autors moderns, és de prou interès per a justificar l'edició. A la nostra ciutat, en la qual per causes ben estranyes no es poden formar aquests conjunts, tot i haver-hi una Associació de Música de Cambra, són l'únic mitjà de comunicació amb aquestes obres, amb l'avantatge, no gens menyspreable, de poder sentir-les de casa estant. Aquests fragments de Mozart tenen totes les característiques de la música d'aquest autor: melodia fàcil i amable, sense divagacions inútils, d'un caràcter ben joïós i que el disc reproduïx amb facilitat i amb completa identitat.

J. G.

Discos de la Cia. del Gramòfon:
Strauss, R. — *Vida d'Heroi*. — Orquestra F. S. de Nova York; A. B. 586, 587, 588, 589, 590.
Strauss. — *Morgenblätter*. — Vals. — Orquestra Filharmònica de Viena; A. F. 326.

Discos Artiphon:
Mozart. — *Serenata en sol mayor*. Op. 525. — Orquestra Bach; 07414 i 07416.

CATALANSI

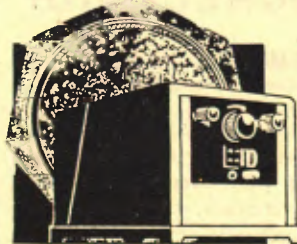
adquiriu un

JORDIET

Val 3 ptes. Novetat de
CLINICA DE BEBES
6, Tapineria, 6
(Via Laietana)

RECEPCION LOCAL

EL VERANO puede ser época tan agradable para el radioaficionado, como cualquier otra estación, a condición de emplear el

CASAFON

Un aparato de dos aplicaciones y sencillísimo manejo.

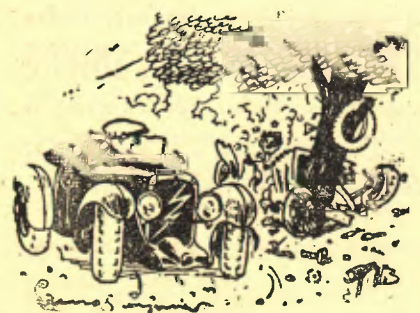
Como receptor de Radio, el CasaFon PHILIPS proporciona excelentísimas audiciones de la emisora local, sin interferencias ni perturbaciones atmosféricas. ¡Y esto TAMBIÉN EN VERANO!

Como amplificador permite escuchar, a través de un altavoz PHILIPS, magníficas y depuradas audiciones de los discos gramofónicos, reproduciéndolos eléctricamente.

El CasaFon PHILIPS va equipado con lámparas "Miniwatt" serie "Maravillosa"

Pida al vendedor una demostración sin compromiso

PHILIPS

(Ric et Rac.)

(The Passing Show.)

(Ric et Rac.)

(Le Matin.)

(Life.)

NATURA MORTA

Dos escocesos a l'hora de pagar (Life.)

(Life.)

ELS MOBLES d'oficina més bons, elegants i barats

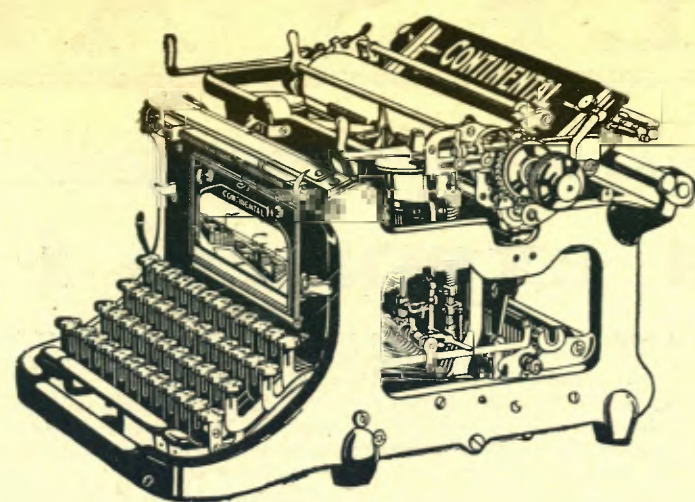
Demaneu catàleg que
enviem gratuïtament

ORBIS

MARCA REGISTRADA

**Descomptes especials per a
Ajuntaments i col·legis**

**La millor màquina
Fabricació europea**

Gran taller
de reparació
de màquines
d'escriure

**Venda de paper carbó,
cintes i altres accessoris**

F. FERRER AYMAR

Carrer de Claris, 5 - BARCELONA - Telèfon : 19763

Flit mata más rápido. Bidón
"amarillo - franja negra."

Anuncieu

MIRADOR

—Esperu-vos una mica, que us vaig a
buscar un vestit de bany.
(Judge.)

AIGUA DE ROCALLAURA

LA DEU MÉS RICA DEL MÓN

Si vostè pateix d'Albuminúria,
Litiasi úrica (mal de pedra),
Bronquitis parenquimatoses
Nefritis crònica, es curarà ra-
dicalment amb

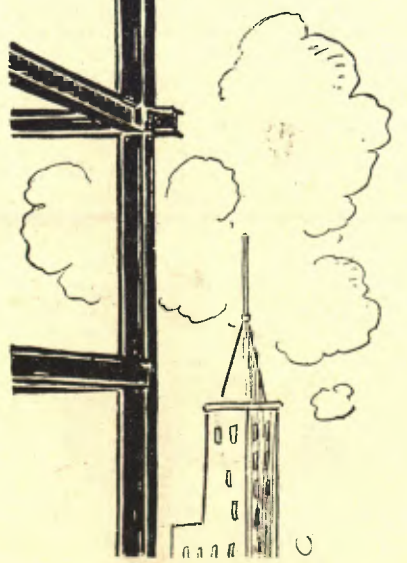
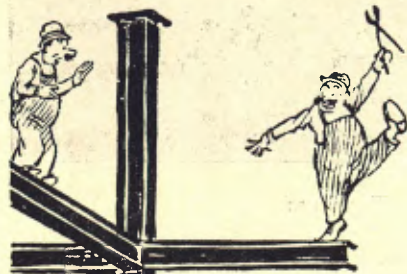
AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn en ampolles de litre i mig
i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

Carrer Hospital, 32 i Salmeron, 133

—Té: si ara rel·liqués, quina mala esto-
na passarien a la companyia d'asseguran-
ces!
(Judge.)

—Ens ha enviat el compte del mes pas-
sat, i érem a fora a passar l'estiu.
—I per què no ens avisava que se n'ana-
ven?
(The Passing Show.)

Accident als banys

(Life.)

Els que no utilitzen
NAFTALINA
en boles

veuen amb esglai
llurs robes amades

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades
GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ
que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, Impotència (en totes les seves manifestacions),
mal de cap, cansament mental, perduda de
memòria, vertigens, fatiga corporal, tremolors, dispepsia nerviosa,
palpitacions, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i
tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament
nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Soivré,

més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant
el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als
esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics
com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials,
pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o
exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'ex-
trema vellesa i sense violentar l'organisme, amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA. — Dirigir-se i trametre o's ptes. en segells de correu per al franquèig a Oficines Laboratorio
Sòkatar, carrer del Ter 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament
tractament d'aquestes malalties.

Societat Espanyola de Carbur Metà·lics

Correus: Apartat 190
Telegr.: "Carburós"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Cor-
cubion (Corunya) :: OXIGEN 99% DE PURESIA, Fàbriques
a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a
Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO
SILICE :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó
i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris
i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOME-
TRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Useu pel cap

Loción ViVina

Enforteix el cabell

**No cura calvos,
però els evita.**

Farmàcia: Escudillers, 61